1874

A békési ág. hitv. evang. egyházmegyétől

fentartott s igazgatott

SZARVASI FŐISKOLA

ÉVI ÉRTESITŐJE

$187^{3}/_{4}$-ről.

KÖZZÉ TESZI:

TATAY ISTVÁN

IGAZGATÓTANÁR.

DÉBRECENI REF. FŐISKOLA
KÖNYVTÁRA

GYULÁN, 1874.

DOBAY JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJA.

TARTALOM.

I. Szarvas viránya. Leirta Koren István tanár.
II. A főiskola hivatali személyzete.
III. Az $187^3/_4$-ben végrehajtott tanterv.
IV. Kötelező tárgyak beosztása tanárok és osztályok közt.
V. Taneszközi gyüjtemények gyarapodása.
VI. Az $187^3/_4$-re bekeblezett tanulók névsora.
VII. Népességi átnézet táblázatokban.
VIII. Tápda.
IX. Jótékonyságok rovata.
X. Rövid jelentés az ez évi eseményekről, vizsgákról, tanévnyitásról.

[redacted]

I.

Szarvas viránya.*)

Feljegyezte Koren István.

Amint nevezetes szarvasi vidékünk mezei gazdászata s termései közt különösen búzája, oly ismeretlenek vadon termő növényei. Ezekről rendesen eléglünk annyit tudni, hogy virányunk szegény.

S mégis a vadon termő növények a miveltekkel együtt képezik határunk díszét és áldását. A növényvilág, mindkét részét ide értve, itt a délkeleti magyar alföld közepében is, ámbár a hegyes vidékek virányával össze nem hasonlitható, elég dús és változatos arra, hogy unalomig egyöntetű sikságunkat kellemessé tegye.

Gyönyörködhetünk mink is növényzetünk vidám zöldjében, ünnepies virágzásában, jó illatjában és hűvös árnyában, még pedig kedvező időjáráskor a beköszöntő tavasztól a bucsúzó őszig, s találunk is komoly munka után kellemes körében üditő szórakozást és társadalmi bajainkért biztos kárpótlást. Sőt tartós szárazságban is, mikor az égető nap melege mind az al- mind a felföldi mezők gyepét elpörzsöli, ámbár esőhiányról gyakrabban kell panaszkodnunk, legelőinket legalább a szivós életű porcsintól gyöngén födve, nagyobb eső után pedig az évszaknak saját növényeivel dúsan boritva találjuk.

Nem is lehet már bizton megmondani, melyik nálunk az eredeti és melyik a meghonosult növény. Bajos azokat idegeneknek tekinteni, melyek itt mivelés nélkül is magról szaporodnak és légviszonyainkhoz annyira simultak, hogy a szabad ég alatt telelhetnek, habár eredetük bizonytalan, mint lombfáink közül a hárs, a kőris, a jávor, a tölgy, a szil, a fűz, a nyárfa, és több gyümölcsfáink. Ha ezek elmaradnak, akkor virányunk valóban nagyon szegény, vidékünk lombtalan puszta; de lenne sokkal gazdagabb mint azt jelenleg találjuk, ha a vadon-növők a veteményiesek kedvéért kiméletlenül nem irtatnának és nem irtattak volna.

A búza eredeti hazája szabatosan szinte nem ismeretes, de az kétséget nem szenved, hogy tájunkon a gabonanemüek emberemlékezet óta miveltetnek, s jelesen a búza természete azt mutatja, hogy az a mienk, és egyszersmind arra utal, hogy ezentul még inkább mienkké váljék. Ugyanez áll annak rokonairól is, melyek ember és állat számára az ezeknek megemészthetlen földből szerves működés utján eledelt eszközölnek s ennélfogva mezei gazdászatunk alapját és jövedelmünk főfor-

*) E jegyzék egyuttal ösmerteti a Koren tanár által intézetünk javára alapitott gazdag növény gyüjtemény azon részét, mely virányunkat képviseli. — Tatay.

rását képezik, milyenek nálunk az Amerikából ide származott kukoricza mellett a rozs, az árpa, a köles és a zab.

A búza tehát, a nálunk mivelt veteményiesek általában, a gyümölcsfák és minden más növények, melyek itt akár vadon, akár az emberi kéz ápolása mellett állandóan tenyésznek, növényvilágunk kiegészitő részei.

A gondolkozó természetbarát nem elégszik meg avval, hogy köztük járva az ismeretleneket figyelmébe se vegye, vagy röviden csak fűnek, fának, dudvának kórónak tekintse. Hisz élvezete és haszna belőlök annál nagyobb, minél közelebbről barátkozott meg velök; annál biztosabban válogathat köztük, irthatja a károsokat, felcserélheti szebbekkel a szépeket és nemesebbekkel a hitványabbakat, minél jobban ismeri őket. Szeretné tehát megtudni, minek hivnak egyet-mást közülök, de nincs ember, a ki tudnivágyát kielégithetné, nincs is könyv, melyből magának a helyi viszonyokhoz képest tudomást szerezhetne róluk.

Az eddig megjelent füvészeti munkák vagy egész Magyarhon virányát tárgyalják, vagy nagyobb kerületek növényeit felsorolják, anélkül, hogy vidékünkre különösen hivatkoznának. Én legalább nem jöhettem annak nyomára, hogy valaki a szarvasi növényvilágot kitartóan kutatta, a benne előforduló családok s fajok jegyzékét megkészitette és tudományos búvárlatának eredményét a sajtó utján közlötte volna.

E kisérlet sem lát napvilágot, ha az 1861-ben a felgymnasiumban a növénytan előadásával megbizatván, ez isme gondosabb tanulmányozására s jelesen helyi virányunk megismerésére nem utaltatom. Aszód vidékén szedett kisded növénygyüjteményem nem volt elégséges segédeszköz feladatom kezelésére; természettudományi muzeumunk sem nyujtott ahhoz egyebet, mint nehány fenyőtobozt és kókuszdiót: kellett tehát tanitványim segédletével környékünkön füvészkednem.

Ekközben másunnan is kaptam ez ismeretszak kedvelői s főtanodánk pártfogói szivességéből több kisebb-nagyobb növényküldeményt muzeumunk számára, névszerint: Kunszt János losonczi kereskedő urtól az ottani viránynak 300 szépen száritott képviselőjét, néhai Haviár Dániel esperestől a koritniczai környék gyakoribb kryptogámjait, Asbóth Károly urtól, Temesvárott a kincstári hivatal titkárától, az adriai tenger jelentékenyebb moszatjait, azonkivül több más pártfogóinktól egyes herbariumi tárgyakat.

1870-ben lepettem meg nt. Holuby L. József nemes-podhragyi lelkész urtól azon becses kérdéssel, nem volna-e kedvem növénycsere-viszonyba lépni vele. A növényvilág ezen alapos ismerője ugyanis áttanulmányozván Trencsén és Nyitramegye virányát s kiadván annak leirását német, szláv és magyar nyelven irott több értekezésében, további tudományos czélját vidékünkre vonatkozólag általam vélte eszközölhetőnek. Korom daczára a legnagyobb készséggel elfogadtam indítványát s folytonos buzditásai, határunk sajátságos növényeinek gazdag beváltásai és az ismeretlen phanero-s kryptogámjaimnak hiteles meghatározásai által a füvészkedésben reményem fölötti eredményhez jutottam.

Kötelezettségem s előmenetelem fokozódott 1872-ben Dr. Tauscher A. Gyula-fejérmegyei főorvosnak, egyszersmind fáradhatlan természetbuvárnak hasonértelmű felhivása és szivessége által.

A vidék, melynek növényzetét kellett kutatnom, egy roppant terjedelmű, csak itt-ott az emberi kéz által valószinüleg őrhelyül emelt halmok és a viz áradások elleni töltésektől félbeszakitott rónaság. Sikja oly tökéletes, hogy a felszin

emelkedettebb helyeit csak a szétáradott viznek állásából tudhatni meg. A Körös maga alig akad rá, merre folytassa menetét. Majd elhalad messze előre, majd ismét oda visszakanyarodik, a honnan jött; mértföldnyi partvonalat kell mosnia, míg csak egynehány száz ölnyire tovább hatolt. Vizesése oly csekély és szünetlen keringései miatt folyása oly lassú, hogy malomkerekek hajtására használhatlan. Szembetünőbb emelkedések és mélyedések csak Orosháza és Csaba felé jönnek elő.

A síkságnak mélyedései ereknek, a Körös keringései által félszigetekké alakitott térségek zugoknak neveztetnek. Azok közül megemlitendő a város közelében a Maczó- és Czigány-ér, emezek közül a Mótyó-, Szappanyos-, Maczó-, Mángol- és Nyulzug. A vizjárta székes térségekre nyomorult legelőjük miatt Sirató, Koplaló s hasonló jelentésü neveket adott a nép humora. Ha ezek tartos esőzés, vagy hóolvadás következtében hosszabb időre, néha nyáron át is, mint a legközelebb mult években, vizzel megtelvén, mocsárokká alakulnak a szárazföldi növények helyett mocsáriakat hoznak elő.

Állandó nagyobb mocsárok, mióta mind az egyesek, mind a társulatok a vizáradástól töltések által védik birtokukat, majdnem végképen eltüntek. Az egykor legjelentékenyebbek is, mint Décs-pusztán és Rózsáson a Gyilkos, ujabb időben nagyobbrészt szántás alá vétettek. A szarvasi határban már csak a halásztelki mocsár az ugynevezett Vaskapun át a körösvizzel szükség szerint elárasztatván, gyékéntermesztés végett tartatik vizenyős állapotban. Egyedül ebben meg a mezőtúri pocsolyákban, hol a viz nyáron át is megmarad, találhatók: a pázsitlevelü uszány, a hernyóképü Beckmannia és az árva rozsnok.

A talaj, mely határunkat födi, többnyire különféle keverékü agyag (lösz); az ártérnek mélyebben fekvő helyein, de aránytalanul kisebb részben a vadszék. A tisztább, tapaszra használható agyag csak néhol boritja a föld felszinét, tiszta homok tudtomra sehol sem; ezt csak a mélyebben fekvő agyagalatti rétegek tartalmazzák. Kőzet, bár milyen nemü és nevü határunkban nem jön elő; a hatalmas vizáradások sem képesek csak egy árva kavicsot is ide guritani.

A vadszék talajú térségek rendesen legelőknek hagyatnak, mert száraz állapotban éppen nem, nedvesben is nehezen szánthatók fel; de legelőnek is kevés növény tenyészik rajtok, mint: a juh csenkesz, a porcsin, czikszár, az orvosi szikfü, a sudarszarvu fulánes, az apróviratú utifü, — de ez csak a vizenyős talajon, — a kakuk, homokhúr, a közönséges és a fejér pemet.

Egyéb keverékü talajok szántatnak. A mészagyagos, milyent többnyire tartalmaznak az ujabb időben közlegelőből kihasitott, egykor vizjárta földek, hacsak a gazdász a szántásra alkalmas időt ellesi, ugy hogy a talaj sem tul száraz, sem nyirkos ne legyen, könnyebben mivelhető és nagyobb korhány-tartalma miatt vadon-termő növényekben is gazdagabb. Az ily földek szélein és olykor vetések közt is fordulnak elő: a karczolt, az eper, a korcs, a gacsibás és a gyökerező lóhere, a kaszanyüg és az abrak babó, a terjedő pimpó, a négyszögü csővirics, a vesszős fütej, a vetési mustár, a daravirág zsázsa, a keleti sarkvirág, a piczi mizura, a mezei szironták, a csombor putnok, a mezei bárcs, a fényes termésü szittyó, a réti és a bütykös ecsetpázsit, a taraczkos tippan, a héla zab, a födél és a gabona rozsnak, az évelő vadócz, a farkas kecskeszem, és a pamoni törpázsit.

A fennebb nevezett zugokban az Anya-Köröshöz legközelebb fekvő, most is áradásoknak kitett térségeket iszapfinomságu, márgához hasonlő agyag boritja. Ebben diszlenek kitünő minőségben olyan növények is, melyek másutt vagy éppen

nem, vagy csak silány minőségben jönnek elő, mint kolompir, dinnye, len stb. —; csak az a baj, hogy ezen zugok sohasem biztosak a viz dulásától, s a ki még is beléjök vetni merész, többnyire áldás helyet átkot arat; a veszitett munka és mag után fű sem nő meg rajtok. A tüskés higvirics a legtartósabb áradásokat is kiállja; az osztrák rezsuka és a vidra csikszár sokáig álló vizben is virulnak; a vizállotta, de már száraz földet némely évben a gyökerező lóhere, másban a mocsári kakasláb, muhar oly sűrűen lepik be, mintha őket a legügyesebb magvető vetette volna.

A régi urbéri földek Kondoroson, Tanyákon és Csabacsűdön az ártérnél nehány lábbal magasabban fekszenek. Ezek talaja korhányban és homokban a fennebbi földekénél gazdagabb, s mivel ez okon ritkább és könnyebb, tehát nyirkosabb állapotban is mivelhető; mert az eke nem hasit, mint a mészagyagos talajból zsirfényű szeleteket és göröngyöket, nemis ragad a talaj a műeszközre. Ezen földek termő ereje teszi áldottá határunkat, ezeken s körülöttük találjuk legtöbb faját mivelés nélkül termő növényeinknek is.

A szarvasi gazdászok azonban minden lehetőt megtesznek, hogy földjeik necsak a gabona legjobb fajaival bevetve, hanem vetéseik a gaztól is mentve legyenek. A tehetősbek géppel vetnek, takarnak és csépelnek. Jobb szerkezetű eke, henger és vasborona már közgazdászoknak is otthonos műeszközök; vagyonosabbaknak értelmes utánzóik a szegényebbek. Ha a vetésben a báres (aszat) a búzát elfojtással fenyegetné, azt gyökerestül kiszurkálják, ha pedig a rozs, melyet itt csak kivételesen vetnek, a buza közt kiemeli fejét, azt szorgalmasan levagdossák. Mindezen miveletek daczára a vadon növők némely évben erőre kapván, a buzát aszatfölddé, vagy a keleti sarkvirág, a somkóró, mézkerep, a mogyorós bükkön, a vetési mustár, a nyári hérics, a mezei szironták s némely más dudvától virágos kertté változtatják által.

Nem kisebb gond fordittatik a kertészetre. A gyümölcs- és a borternesztésnek, nem különben mint a virágmivelésnek Szarvason számos kedvelője van. A honoratiorok majdnem kivétel nélkül ilyenek, de különösen a lelkészek, a tanárok és a tanitók, élükön egykor nt. Jancsovics István lelkész ur. a gyümülcsnemesités szorgalmas kezelői és önzetlen terjesztői. Néhai Horváth Károly tanitó ebbeli érdemeiért a magas kormánytól ismételve jutalmat is nyert.

A diszkertészetnek áldozékony ápolója gr. Bolza József ur, mint azt parkja és itt a gazdag üveg- s űzdeház mutatja; hasonló nemes kedvelést észleltet velünk Tomcsányi Károly ur kastélyudvara; virágokkal diszitett téli ablakaink pedig a szarvasi hölgyeknek érzelméről a növényvilág bájai iránt szépen nyilatkoznak.

Mindezek következtében a füvészkedés tere nagyon megszükült. A mivelés nélkül termők alig maradnak másutt háboritlanul mint a dülő- és országutak mellékein, a vertfal-keritéseken, a háztetőkön, a diszkertekben és a temetőkben.

Határunkon a ruhatépőbokrok és kézsértő sürüségek nem állnak a füvésznek utjában. Egyenes és széles uton haladhat órákig, ha lábai birják, de zsákmánya rendesen csekély, környezetének jelleme haladtában nem változik. Jobbra-balra hullámzó gabona-, vagy sárguló repczetáblák és sötétzöld kukoriczaföldek, csak az utakat szegélyező fasorok, a gyümölcsfákkal bövelkedő szőlők és a gondosabb gazdászok tanyáit s nagyobb birtokosok majorjait diszitő kertek szakitják félbe az egyhanguságot.

Ezeknél kényelmesebb és jutalmazóbb füvészeti sétákat tehetünk a Körös

partjain. Virányunk legszebben van képviselve az Anya- és az Ásott-Körös által képezett szigeten. Ennek déli részét a Bikas és a Kerekzug, éjszakit gr. Bolza István és Tomcsányi Károly földbirtokos urak kertjei foglalják el. A grófi kert neve Annaliget.

Ebben, az Anya-Körös medre és az árkok által védett ligetben látjuk, milyen növényzetet hozna elő nálunk a természet, ha sem emberkéz, sem marhacsapás nem pusztitaná. Diszlik ott a természetkedvelő urak óvintézkedései által ápolva és a Körös hullámaitól áztatva a fák közül: a kőris, a tölgy, a hárs, a juhar, a vadgesztenye, a fejér, a szőke, a rezgő és a jegenye nyárfa, a szil és több válfajban a fűzfa. Ezek külön-külön képeznek a körösparton egynemű facsoportokat, tehát tölgyest, gesztenyést, füzest, szilost sat. Az első helyen nevezett öt fanemek 8—10 ölnyi magasságig emelik sűrű koronájokat, a jegenye nyárfák sokkal magosabbra, s amazok közt találkozik nem egy, melynek dereka 2—3 ölnyi kerületű. Nagyszerű tekintetük s jelesen hüvös árnyuk hegyes vidékek erdeire emlékeztet, sötétedő magas lombkupolájuk pedig az utasnak több mértföldnyi távolságban örvendetes tájékozásul szolgál. A kert közepét beveszik vagy ismét ugyanazon fanemek csoportosan, vagy itt-ott a dió, a körtve, a lepénfa, a fenyő, a berekenye, a platán szórványosan.

Ezek közt a sudarfák hézagait kitöltik részint saját lombjuk hüvös árnyában és termékeny korhányában sűrűn kelő csemetéik, részint a vesszős fagyal, a sajzelnicze, a vörösgyűrű-som a kutyabenge, a tatárükörke, a galagonya, a csipkerózsa, a feketebodza, a mogyoró, a szilva bokrok. A fűz az átellenes parton az áradás utáni nyirkos földbe hintve magvait önként terjeszkedő berkeket alakit.

A földet boritó füvek közül a liget árnyas helyein emlitendők: a májusi gyöngyvirág, a soktérdű sülyfű, a nagyviratu babó, a büdösgönye, a változó, a boglárka, a sokviratú és a saláta szironták, a mahola ziliz, a pázsit csillaghur, a nagy szulák, a zamatos turbolya, a foltos bürök, az orvosi nadályfű, a kétiks repkény, a keserülapu és a kis bojtorján, a lósóska lórom, a nagy csalány, a borzas és a bókoló sás.

A verőfénynek kitett, tekervényes utak melletti vizjárta téreket leginkább lepi: a nádképű polyvacsuk, s azonkivül szórványosan a kaszanyüg babó, a korcs lóhere, a tavi fütej és az osztrák rezsuka; az emelkedettebb helyeket pedig tarka vegyületben boritják: a mogyorós bükkön, a luczerna csigacső, a farkas és a veszszős fütej, az estveli mécsvirág, a daravirág zsázsa, a mezei szironták, a kerti pasztinák, a tejoltó és a ragadós galaj, a fillér lizinka, a berki rezsuka, a pásztor társolyfű, a piros és a szárölelő tátkanaf, a genfi kacskanyak, a fekete pesztercze, a borzas mizsót, a mezei báros, a Jacquin nyélkaszat, az egérfark cziczkkóró, a farkasalma gégevirág, az orvos székfű, a spárga nyulárnyék, a Schreber sás, a taraczkbúza, az évelő vadócz, a termékeny és a mezei perje.

Az Annaliget nekünk nevezetes nemcsak mint határunk legszebb része s virányunk leghűbb képviselője, hanem ugy is mint az a hely, hol a nemeslelkű birtokos szivességéből tanulóifjuságunk évenként szokta tartani a maga májusünnepét a város és vidékbeli közönség szinének együttünneplése mellett.

A sziget többi részeinek virányából álljanak itt csak az ezt jellemzőbb fajok: a tövises iglicz, a vesszős és réti füzény, a sárga és a szűklevelű virnánez, a britt sertecsék, a bárány üröm, a fényes termésű szittyó, a fodorsás mézpázsit, a tavi (csetkáka) és a szőr káka vagy tódisz.

A Városfüzest, mely tanulóifjuságunk mindennapi sétahelye, jellemzik: a dárdalevelű csukóka, az orvosi csikorka, a polyvaképű nádcsuk, a pázsitos csillaghúr, a pajzsos szigoráll, a tarlói menta, a kocsántalan szironták és az apróviratú utilapu; a Mángol-és a Nyulzugot: a tekert bóka, a murvás gyökönke, a hagymaszagú tárorja és a mályva sárda.

Az Annaligetnél virány tekintetéből nem csekélyebb érdekü gr. Bolza József úr diszkertje. Ebben leggyakrabban fordultam meg, nem ugyan a vadon növők gyüjtése végett, melyeket a villás szirontákon és a csengő linkán kivül másutt is megtaláltam, hanem inkább azon disznövények kedveért, melyek vidékünknek nem sajátjai, s melyek itt részint szabadon, részint és leginkább az üveg-és üzdeházban ápoltatnak. E parknak szakértőleg képzett művezetőjé Grünesz Venczel ur szives volt tudnivágyomat mindenkor méltányolni, miért is köszönetemet kifejezni ez alkalommal sem mulaszthatom el. E parkot üveg házáról ezentúl üvegházi kertnek fogomnevezni.

Itt volt alkalmam megismerkedni a növényvilág korunkban legkedveltebb diszeivel. A sok közül álljanak megemlitve csak a nagyban miveltek: az azalea, a rhododendron, a camellia, a glokszinia, a begonia, a fukszia, a kankalin, az isztragor, a hamvika, a rózsa sat. sok válfajaikban; a cserjék és a fák közül: a mirtus, a cziprus, a naranes, a czitrom, a valódi akácz; a szabadban kitartok közül: a paulownia, a sophora, a koelreuteria, a mahonia, a weigelia, a thuia s a tülevelüek legérdekesebb fajai.

Az egyes helyek növényeinek elősorolása után, nem hagyhatom felszámitlanúl az Ótemető virányát azon okból, hogy ez határunkon egyetlen egy hely, hova tanitványimmal füvészkedni járhattam és hova ők magokban is leggyakrabban eljárnak. A holtak e nyughelyét ligetté alakitják leginkább az álakáczok, melyek közé csak itt-ott vegyül a juhar és a bálványfa s ezek árnyában tenyésző némely bokrok, melyekkel már az Annaligetben találkoztunk. A füvek közül a sirkert földjét boritják: a kaszanyüg babó, a farkas fűtej, a thüringiai lavatera, a kisviratú gerely, az estveli és a szurkos mécsvirág, az ernyős olocsán, a pázsitos csillaghúr, a kisviratú füstike, a vetési mustár, a zsófia zsombor, a daravirag, a felemás és a mecsek zsázsa, az erdei rezsuka, a nyári hérics, a zamatos és a hajmagvú turbolya, a ragadós galaj, a genfi kacskanyak, az erdei és az osztrák zsálya, a piros és a szárölelő tátkanaf, a kétiks repkény, a mezei kőmag, a lecsepült szigoráll, a pongyola pitypáng, az egérfark cziczkóró, az orvosi szikfü, a Jacquin nyélkaszat, a saláta galambbegy, a széleslevelű utilapu, a lósóska lórom, a spárga nyulárnyék, a kis tyuktarej, az ernyőssárma, a juh csenkesz, az egér árpa, a mezei, a ligeti és a gumós perje, az árva osznok, a taréjos koeleria és végre a májmohok közül bőven a nyiltok.

Növényvilágunkat a nevezett helyeken gyakrabban átkeresve, megismerkedtem terméseinek mintegy hét száz fajával, ide értve a vadon növöket a miveltekkel és a virágosokat a virágtalanokkal együtt, mely utóbbiak náluuk alig valaha vétettek figyelembe; herbariumom azonban csere-utján két ezernél jóval több példányra szaporodott.

Olvasóim közül nem egyet ingerelhet nevetésre dicsekvésem ily zsákmánnyal, melyért ő egy lépést sem tenne. Igaz, hogy tárczám sem hizott bele, de szereztem magamnak vele nemes élvezetet és azt a megnyugvást, hogy tisztemben tehetségem szerint eljárván, tanitványim közül, ha nemis éppen sokban, minden esetre ne-

hányban felébresztettem kedvet eme ártatlanul mulattató, észfejlesztő és szivnemesitő foglalkozáshoz.

E czélt még teljesebben elérhetőnek úgy vélem, ha főtanodai értesitőnkben, mely tanulónak és nem tanulónak kezébe van szánva, a növényisme nem pusztán mint előadott tantárgy lesz megnevezve, hanem e téren tett haladásunk is ezennel felmutatva. Akadhat valaki; kinek jelen jegyzék a füvészkedésben némi tájékozással szolgálhat. Jobbnak véltem helyi irányunk ismeretének előmozditása ügyében bár tökéletlen kisérlettel fellépni, mint e tért tovább is parlagon hagyni. Ha én tovább nem vihettem és ezután sem vihetném, akad szakutódim közül férfi, a ki tökéletesebbet készitni, jegyzékem hiányait pótolni, annak netaláni hibáit kijavitani s általában a szarvasi növényvilág kutatását bevégezni hivatást fog érezni magában.

Ez jövőben annál inkább történhetik, hogy nemcsak herbariumunk, hanem füvészeti könyvtárunk is örvendetesen gyarapodik. Linné, Lindley, Sehleiden, Endlicher, Jussieu és de Candolle, Wildenow, Fazekas és Diószegi, Sadler, Kalchbrenner, Hazslinszky s más füvészek jelesebb müvein kivül, melyeket már birtunk, a nem rég elhunyt Dorner József tanár örökségéből a következő kettőnek birtokába juttottunk;

Synopsis plantarum auctore Dr. Dávid Dietrich. Vimariae 1839. Tomi V. és Pharmaceutisch-medicinische Botanik von Daniel Wagner. 2 Bände.

Én herbariumunk s a szarvasi irányunk névjegyzékét Endlicher rendszere nyomán, mely Mihálka A. gymn. felsőbb osztályok használatára kiadott s általunk a tanitásnál követett növénytanában van elfogadva, állitottam össze. Feljegyeztem nemcsak vadon előjövőket, hanem a bőven, sőt gyérebben mivelt, de kertjeinkben itt-ott látható növényeket is. A vadon növők állnak jegy nélkül, a bőven miveltek vagy, ha fák, vadon előjövők előtt * áll, a gyérebben, inkább disznek mint haszonnak miveltek előtt †.

A röviditések értelme ez:

H. m. t. határunk minden táján.
AL. Annaliget.
Ühk. Üvegházi kert.
VF. Városfüzes.
Mcz. Maczóér.
Mz. Maczózug.
ÓT. Ó-temető.
Nyz. Nyúlzug.
Kz. Kerekzug.
Szz. Szappanyoszug.
Bkz. Bikazug.
KP. Káka-puszta.
Dcs. Décs-puszta.
Kd. Kondoros.

E lelhelyek csak azt jelentik, hogy én onnan vettem a feljegyzett növényt, különben az határunk más táján is jöhet elő.

Szarvas virányának rendszeres névjegyzéke.

I. Virágos növények. Plantae phanerogamae.

1. Czezalpinfélék. Caesalpinae.

* Lepénfa. Három tövisü L. *Gleditschia triacantha L.*

2. Pillangósak. Papilionaceae.

Iglicz. Tövises I. *Ononis spinosa L.* Bkz. nem messze a Köröstől Tomcsányi K. rétjén.

† Csillagfürt. Kék Cs. *Lupinus perennis* L.

† Jeneszter. Szagos J. *Spartium iunceum* L.

† Zanót. Fai Z. (Aranyeső. Sárga ákácz.) *Cytisus Laburnum L.*

Csigacső. Sárkerep Cs. *Medicago falcata* L. A gymnasiumi földek körül.

* Luczerna Cs. *M. sativa* L.

Komlós Cs. *M. lupulina* L. H. m. t.

Mézkerep. Sárga M. *Melilotus officinalis* L. H. m. t. garádokon és vetések közt.

Lóhere. Herehura L. *Trifolium arvense* L. Vetések közt.

Karczolt L. *T. striatum* L. Kp. földek szélein.

Eper L. *T. fragiferum* L. A köröspartí szőlők melletti töltéstől keletre.

Réti L. *T. pratense L.* H. m. t. gyakori.

Gacsibás L. *T. medium* L. Kp. vizállotta földeken szórványosan.

Korcs L. *T. hybridum L.* H. m. t. szórványosan.

Horgas L. *T. recurvum U. K.* Kd. a gymnasiumi földektől Szőrhalom felé vivő ut árkain.

Kerep. Szarvas K. *Lotus corniculatus* L. H. m. t. gyakori.

† Bársony K. *L. tetragonolobus* L.

Higvirícs. Tüskés H. *Glycyrrhiza echinata* L Bkz. és másutt is Körös partjain.

† Édes H. *G. glabra* L.

†. Szófor. Japáni Sz. *Sophora iaponica* L

* Robinia. Alakácz R. *Robinia Pseudoacacia* P.

† Rózsás R. *R. hispida* L.

† Szarvasi R. *R. sarvasiensis.*

† Dudafürt. Pukkantó D. *Colutea arborescens* L.

Bóka. Tekert B. *Astragalus contortuplicatus* L. Mz. Nyz.

† Bagolcsa. Bagoly B. *Cicer arietinum* L.

* Borsó. Vetemény B. *Pisum sativum* L. Gyalog fajai *P. nanum.*

* Lencse. Főzelék L. *Ervum Lens* L.

Babó. Kaszanyüg B. *Vicia Cracca* L. *latifolia* és *angustifolia Neilr.* H. m. T.

† Bab B. *V. Faba* L.

Piczi B. *V. lathyroides* K. A. L.

* Abrak B. *V. sativa* L.

Nagyviratú B. *V. grandiflora Scop.* AL.

Bükkön. * Szeges B. (Csicseri Borsó.) *Lathyrus sativus.* L.

Mogyorós B. L. *tuberosus* L. H. m. t. gyakori.

Pallagi B. L. *pratensis* L. Mz. gyérebben.

† Szagos B. L. *odoratus* L. és L. *intermedius* L.

Kornilla. Tarka K. *Coronilla varia* L. H. m. t. kertekben házak mögött és a földek szélein.

† Csacsöröm. Takarmány Cs. *Onobrychis sativa Lam.*

* Paszuly. Savi P. *Phaseolus vulgaris* L. tekergődző és gyalog válfajaiban.

† Nagyviratú P. *Ph. coccineus* L.

3. Mandolafélék. Amygdaleae.

Mandola. Hanga M. *Amygdalus nana* L. Kd. utak garádjain és földek szélein.

† Csemege M. *A. Communis Tournf.*

* Baraczk. Őszi B. *Persica vulgaris Mill.*

* Kajszin. Tengeri K. *Armeniaca vulgaris Lam.*

* Megy. Cseresnye M. *Cerasophora dulcis Fl. Wett.*

Borizű M. C. *acida Fl. Wett.*

* Szilva. † Kökény Sz. *Prunus spinosa* L.

Közép Sz. *P. insititia* L.

Kerti Sz. *P. domestica* L.

† Zelnicze. Gerézdes Z. *Padus vulgaris Host.*

Saj Z. *P. Mahaleb* L.

4. Bajmóczafélék. Spiraeaceae.

† Bajnócza. Fűzlevelű B. *Spiraea salicifolia* L. Más válfajaiban is gyakori diszcserje.

5. Ujjaslevelüek. Dryadeae.

Szeder. Hamvas Sz. *Rubus caesius* L. H. m. t. a fák árnyában és bokrok közt.

* Málna Sz. *R. Idaeus* L.

Szamócza Csattogó Sz. *Fragaria collina Ehrh.* Az üvegházi kerttel átellenes lóherés éjszak-keleti csúcsán.

† Ananász Sz. *F. grandiflora Ehrh.*

Pimpó. Henye P. *Potentilla supina* L. H. m. t. nedves helyeken.

Liba P. *P anserina* L. H. m. t. nedves legelőkön.

Terjedő P. *P. reptans* L. H. m. t. szántóföldeken bőven.

Ezüstös P. *P. argentea* L. H. m. t. gyakori.

Párló. Bojtorjános P. *Agrimonia Eupatorium* L. Itt-ott garádokban.

6. Rózsafélék. Roseae.

* Rózsa. Csipke R. *Rosa canina* L.
Százlevelű R. *R. centifolia* L. Más teliviratú rózsák is sok, szebbnél szebb fajokban.
† Kerria. Japáni K. (Komlórózsa.) *Kerria iaponica Dc.*

7. Almafélék. Pomaceae.

† Galagonya. Csere G. *Crataegus Oxyacantha* L. Teliviratu és fejér és rózsaszinű.
† Naszpolya. Borizű N. *Mespilus germanica* L.
* Körtvély. Közönséges K. *Pyrus communis* L.
Alma K. *P. Malus* L.
* Birs. Közönséges B. *Cidonia vulgaris P.*
† Berekenye. Fojtós B. *Sorbus domestica* L. AL.
Veres B. *S. aucuparia* L.

8. Rutafélék. Rutaceae.

† Ruta. Szagos R. *Ruta graveolens* L.

9. Szömörczefélék. Anacardiaceae.

† Szömörcze. Eczet Sz. *Rhus coriaria* L.

10. Halyogfafélék. Staphyleaceae.

† Hályogfa. Mogyorós H. *Staphylea pinnata* L.

11. Ebsefélék. Frangulaceae

† Kecskerágó. Csikós K. *Evonymus europaeus* L. OT.
† Benge. Kutya B. (Ebsefa.) *Rhamnus Frangula* L.

12. Fűtejfélék. Euphorbiaceae.

Fűtej. * Nagysár F. *Euphorbia Lathyris* L.
Nagylevelü F. *E. platyphylla* L. Sz. z.
Tavi F. *E. palustris* L. A Körös árterén.
Farkas F. *Cyparissias* L. H. m. t. gyakori.
Vesszős F. *E. virgata W. K.* AL. és Szz.
† Puszpáng. Télizöld P. *Buxus sempervirens* L.

13. Malpignövények. Malpighinae

* Bokrétafa. Gesztenye B. *Aesculus Hippocastanum* L.
† Piros B. *Ae. Pavia* L.
† Koelreuteria. Buglyas K. *Koelreuteria paniculata Laxm*

14. Juharfélék. Acerineae.

† Jávor. Juhar J. *Acer Pseudoplatanus* L.
Jókori J. *A. platanoides* L.
Fodor J. *A. campestre* L.
Atorna J. *A. Negundo.*
Feketegyürü J. *A. tataricum* L.

15. Venyigenövények. Ampelideae.

* Szőlő. Bortermő Sz. *Vitis vinifera* L.
† Venyige. Borostyán V. *Ampelopsis hederacea Mich.*

16. Lenfélék. Lineae.

* Len. Házi L. *Linum usitatissimum* L.

17. Gerelyfélék. Geraniaceae.

Gerely. Apró G. *Geranium pusillum* L. Kertekben.
† Isztragor. *Pelargonium* L. *Herit.* Geranium és Pelargonium sok válfaja fehér és piros különféle árnyalatú szineikkel tavasztól kezdve őszig diszitik kertjeinket.
Áror. Bürök Á *Erodium cicutarium* L. *Herit.* Mivelt és kopár földen h. m. t.

18. Fájvirágfélék. Balsamineae.

† Fájvirág vagy Nenyúljhozzám. Kerti N. *Impatiens Balsamina* L.
† Sarkantyúka. Nagy S. *Tropaeolum maius* L.

19. Mályvafélék. Malvaceae.

Mályva. Bodros M. *Malva crispa* L. Itt-ott kertekben.
Erdei M. *M. silvestris* L. H. m. t.
Kerek M. *Malva rotundifolia Fr.* H. m. t. mivelt s rom talajon.
Zíliz. Mahola Z. *Althaea officinalis* L AL.
Borzas Z. *A. hirsuta* L. Kd. az utak mellett.
Halovány Z. *A. pallida W. K.* Az előbbivel.
† Rózsa Z. *A. rosea* L.
Lavatera. Thüringiai L. *Lavatera thuringiaca* L. ÓT.
† Kalapos L. L. *trimestris* L.
Hibik. Dinnye H. *Hibiscus trionum* L. Kerti dudva.
† Török H. *H. syriacus* L
Sárda. Mályva S. *Sida Abutilon* L. Nyz.
† Abutilon. Nagyviratú A. *Abutilon grandiflorus.*

20. Hársfélék. Tiliaceae.

† Szódok. Hárs Sz. *Tilia europaea* L. AL. és Ühk.

21. Csészekürtfélék. Oenothereae.

† Csészekürt. Ligetéke Cs. *Oenothera biennis L.*
† Jézsafa. Korona J. *Philadelphus coronarius L.*
† Deutzia. Karcsú D. *Deutzia gracilis Thunb.*
Csővirics. Négyszögü Cs. *Epilobium tetragonum L.* KP. vizállotta földen.
† Rózsaviratú Cs. *E roseum Schreb.*

22. Füzényfélék. Lythrarieae.

Fűzény. Réti F. *Lythrum Salliaria* L. A Körös árterén gyérebben.
Vesszős F. L. *Virgatum* L. Az előbbivel bőven.
Alacson F. L. *Hyssopifolia* L. K. P. vizállotta földön.
Locsahúr. Henye L. *Peplis Portula* L. Az előbbivel.

23. Kövér v. Szakafélék. Crassulaceae.

Fülfű. Rózsás F. *Sempervivum tectorum L.* Házfödeleken.
Szaka. Borsos Sz. *Sedum acre L.* O. T. és vertföld keritéseken.

24. Szegfüfélék. Caryophyllae.

† Szegfü. Tollas Sz. *Dianthus plumarius L.*
Pompás Sz. D. *Caryophyllus L.*
Háromszinü Sz. D. *Carthusianorum L.*
Csillag Sz. *D. barbatus L.*

Kinai Sz. *D. chinensis L.*

Derczefű. Gyepi D. *Gypsophila muralis L.* Kertekben és napos sovány gyepen h. m. t.

Szappanfű. Vetési Sz. *Saponaria Vaccaria L.* Vetések közt h. m. t.

† Tajtékzó Sz. *S. officinalis L.*

† Szilene. Rózsaszinű Sz. *Silene rosea.* Van fejér szinü is.

Mécsvirág. Estveli M. *Lychnis vespertina Sibth.* H. m. t. árkok mellett a fák árnyában.

Szurkos M. *L. Viscaria L.* OT.

† Égő szerelem M. *L. chalcedonica L.*

† Rózsás M. (Bársonyvirág). *L. coronaria L.*

Konkoly. Vetési K. *Agrostemma Githago L.* H. m. t.

25. Lúdhúrfélék. Alsineae.

Homokhúr. Kakuk H. *Arenaria serpyllifolia L.* H. m. t. a vetések szélein és sovány talajon.

Csillaghúr. Gyenge Cs. *Stellaria media* L. H. m. t.

Pázsit Cs. *S. graminea* L. A. L. a fák árnyában.

Olocsán. Ernyős O. *Holosteum umbellatum* L. H. m. t. mivelt talajon.

Lágyoda. Vizi L. *Malachium aquaticum Fr.* Kertekben.

Madárhúr. Pongyola M. *Cerastium triviale* L. *K.* A Városfüzesen túli gyepen.

Kárományos M. C. *anomalum U. K.* Az előbbivel

Szeklár. Egy nyári Sz. *Scleranthus annus* L. VF.

Látonya Pocsolya L. *Elatine Alsinastrum* L. D. P. az egyházi földek táján vizállotta réten.

26. Porcsinfélék. Portulaceae.

Porcsin. Kövér P. *Portulaca oleracea* L. Kertekben dudva. Van mivelt Portulaca is fejér, sárga és rózsaszinü s nagyviratu.

27. Libatopfélék. Chenopodiaceae.

* Czékla. Vörös Cz. *Beta vulgaris* L.

Burgundi Cz. *B. sacharina.*

Libatop. Telekes L. *Chenopodium urbicum* L. Kertekben.

Bangita levelü L. Ch. *opulifolium Schrad* Kertekben.

Fejér L. Ch. *album* L. Az előbbivel dudva.

Rubianka L. Ch. *Botrys* L. Kertekben.

Büdös L. Ch. *olidum Sm.* Kertekben gyakori.

Pokolvár. Ch. *hybridum* L. Az előbbivel.

Máglapél. * Kerti M. *Atriplex hortensis* L. Vörös és sárga levelü fajokban.

Fényes M. *A. nitens Rebent.* Kerti dudva.

Hasgatott M. *A. laciniata* L. Mint előbbi.

* Paréj. Kerti P. *Spinacia oleracea* L.

Savar. Kamborz S. *Salsola Kali* L. Kukorica földeken.

Kochia. Seprőfű K. *Kochia Scoparia Schrad.* H. m. t. kertekben

Amarant. Paréj A. *Amaranthus retroflexus* L. H. m. t. mivelt talajon.

Kövér A. *A. Blitum* L. Kertekben gyérebben.

Nálunk mivelt Diszamarantok nevei: *Amaranthus hypochondricus; A. caudatus, A. pendulus és A. atropurpureus.* L.

† Kakastaréj, Közönséges K. *Celosia cristata* L.

† Gomfréna. Gyopár G. *Gomphrena globosa* L.

† Vérfürt. Berzsen V. *Phytolacca decandra R. Brown.*

28. Linkafélék. Hypericineae.

Linka. Csengő L. *Hypericum perforatum* L. Ühk. és DP.

† Atán. Franczia A. *Tamarix gallica* L.

29. Violafélék. Violaceae.

Viola. Szagos V. *Viola odorata* L. OT. és kertekben.

Kajszinlevelü V. *V. stricta Horn.* Bkz és AL.

† Háromszinü V. *V. tricolor* L.

30. Egresfélék. Grossulariae.

* Ribiszke. Pöszméte R. *Ribes Grossularia* L.

Veres R. *R. rubrum* L.

† Sárga R. *R. aureum Psh.*

31. Tökfélék. Cucurbitaceae.

Gönye. Büdös G. *Bryonia alba* L. Ühk. és AL.

† Magrugó. Ugorkás M. *Momordica Elaterium* L. Itt-ott vadon is nő.

Csúcsos M. *M. Balsamina* L.

* Tök. Lopó T. Cucurbita *Lagenaria* L.

Úri T. C. *Pepo* L. Sok főzni és sütni való válfajban.

Görög dinnye T. C. *Citrullus* L.

* Ugorka. Savanyitó U. *Cucumis sativus* L.

Sárga dinye U. C. *Melo* L.

32. Kaktuszfélék. Cacteae.

† Kaktus. *Cactus* L. Különféle válfajokban disziti ablakainkat.

33. Mákfélék. Papaveraceae.

Mák. * Álomhozó M. *Papaver somniferum* L.

Pipacs M. *P. Rhoeas* L. A sörház melletti gyepen és K. L.

Kétes M. *P. dubium* L. Szőlőkben az utak mellett.

Szarumák. Szarvas Sz. *Glaucium corniculatum Cunt.* Az utak mellett és árkokban.

† Eschscholtzia. Kaliforniai Esch. *Eschscholtzia californica Cham.*

34. Füstikefélék. Fumariaceae.

Füstike. Kisviratú F. *Fumaria parviflora* B. *Vailantii Aschers.* OT. és kertekben.

35. Keresztesek. Cruciferae.

† Ibolya. Sárga I. *Cheiranthus Cheiri* L.

Nyári I. *Cheiranthus annuus* L.

Rezsuka. Osztrák R. *Nasturtium austriacum Cranz.* H. m. t. állóvizekben és vizenyős helyeken

Iszap R. *N. amphibium R. Br.* Mocsáros árkokban és nedves helyeken.

Berki. R. *N. silvestre R. Br.* AL.
* Retek. Kerti R. *Raphanus sativus* L.
Tátorján. Buglyos T. *Crambe Tataria Jacqu.* Tarlókon.
Mustár. Vetési M. *Sinapis arvensis* L. H. m. t.
* Káposzta. Főzelék K. *Brassica oleracea* L.
Kalarábé K. *B. Caulocarpa.*
Kél K. *B. fimbriata.*
Karórépa K. *B. Napus oleifera biennis* L.
† Csülleng. Festő Cs. *Isatis tinctoria* L. Indigó festéknek.
Zsázsa. Daravirág Zs. *Lepidium Draba* L. H. m. t. gyakori.
Felemás Zs. L. *perfoliatum* L. OT. bőven.
Mecsek Zs. L. *ruderale* L. utak mellett.
Társolyfű. Pásztor T. *Capsella Bursa* pastoris L. H. m. t.
Gomborka. Magvas G. *Camelina sativa Crantz.* Kertekben.
Szegecs. Fürtös Sz. *Erisymum repandum* L. H. m t. gyakori.
Keleti Sz. *E. orientale R. Br.* Mivelt helyeken.
Zsombor. Zsófia Zs. *Sisymbrium Sophia* L. Az előbbi vel.
† Estike. Pompás E. *Hesperis matronalis* L.
Tarsóka. Vetési T. *Thlaspi arvense* L. H. m. t. gyakori.
Gallérozó T. *Th. perfoliatum* L. Az előbbivel, de gyérebben.
Kalánfű. * Torma K. *Cochlearia Armoracia* L.
Hólyagos K. C. *macrocarpa* W. K. Városfüzes.
Daravirág. Tavaszi D. *Draba verna* L. Mcz. gyepes nedves helyeken.
Ternye. Csészés T. *Alyssum calycinum* L. H. m. t. földek szélein.

36. Resedafélék. Resedaceae.

Rezeda. Sárga R. *Reseda lutea* L. H m. t.
† Szagos R. *R. odorata* L.

37. Szirontákfélék. Ranunculaceae.

† Bércse. Iszalag B. *Clematis Vitalba* L.
Virnáncz. Szűklevelü V. *Thalictrum angustifolium* L. Bkz.
Sárga V. *Th. flavum* L. Bkz.
Hérics. Nyári H. *Adonis aestivalis* L. H. m. t. gyakori.
† Tavaszi H. A. *vernalis* L.
Mizura. Piczi M. *Myosurus minimus* L. KP. vizállotta földeken és vertföld-keritéseken.
Fuláncs. Sudarszarvu F. *Ceratocephalus orthoceras D. C.* sörház melletti gyepen és udvarkeritéseken.
Szironták. Hináros Sz. *Ranunculus homophyllus Neilr.* és B. *heterophyllus Neilr.* Árkok vizében és mocsárokban.
Kocsántalan Sz. *R. lateriflorus D. C.* VF. a mocsárok szélein.
Saláta Sz. *R. Ficaria* L. AL. árnyas helyeken.
Villás Sz. *R. pedatus W. K.* OT. Ühk. bőven.
Sokviratú Sz. *R. Polyanthemus* L. Vizállotta helyeken.
Boglárka Sz. *R. repens* L. H. m. t. nedves helyeken.
Mezei Sz. *R. arvensis* L. H. m. t. mivelt helyeken bőven.
Változó Sz. *R. auricomus* L. AL. árnyas helyeken.
Szardiniai Sz. *R. sardous* Cr. A köröspartí úttól keletre.
Kandilla. Mezei K. *Nigella arvensis* L. Vetések szélein.
† Kék K. *N. damascena* L.
† Czámoly Harang Cz. *Aquilegia vulgaris* L.
Sarkvirág. Szarkaláb *S. Delphinium Consolida* L. Vetések közt.
Keleti S. *D. orientale Gay.* H. m. t. mivelt helyeken, különösen a búza közt bőven.
† Ajaja S. *D. Aiacis Griseb.*
† Diszes S. *D. formosum.*

38. Bazsálfélék. Poeoniaceae.

† Bazsál. Rózsa B. *Poeonia officinalis* L.

39. Borbolyafélék. Berberideae.

† Borbolya. Sóska B. *Berberis vulgaris* L.

40. Borostyánfélék. Araliaceae Juss.

† Borostyán. Repkény B. *Hedera Helix* L.

41. Somfélék. Corneae.

† Som, Veresgyürű S. *Cornus sanguinea* L.
Húsos S. C. *mas* L. Itt-ott a szőlőkben.

42. Ernyősek. Umbelliferae.

Iringó. Mezei I. *Eryngium campestre* L. Az utak mellett gyakori.
Lapos I. *E. planum* L.
* Zeller. Petrezselyem Z. *Apium Petroselinum* L.
† Nagyszagu Z. A. *graveolens* L.
Sarlófű. Rivin S. *Falcaria Rivini Host.* OT. és szőlőkben.
† Kömény. Konyha K. *Carum Carvi* L. Itt-ott kertekben.
Bolonyik. Széleslevelü B. *Sium latifolium* L. Bkz és Krz.
Szingallár. Gindár Sz. *Bupleurum tenuissimum* L. VF.
Buvák Sz. *B. rotundifolium* L. H. m. t. az árkok mellett és itt-ott kertekben.
Haramag. Bösövény H. *Oenanthe Phellandrium Lam.* A köröspartí szőlők melletti mocsárban.
† Fénik. Orvosi E. *Foeniculum officinale Alb.*
* Kapor. Nehézszagú K. *Anethum graveolens* L.
Pasztinák. Kerti P. *Pastinaca sativa* L. H m. t. bőven.
† Tápsir. szibiriai T. *Heracleum sibiricum* L.
* Murok Sárgarépa M. *Daucus Carota* L. Vadon is nő.
Borzon. Vigályi B. *Caucalis daucoides Z.* Búza közt.
Turbolya. Zamatos T. *Anthriscus Cerefolium Hoffm.* B. *trichosperma Schult.* OT. és a garádokban.
Bürök. Foltos B. *Conium maculatum* L. H. m. t. gyakori
Tüskernyő. Svájczi T. *Torilis helvetica Gmel.* A köröspartí szőlők alatt garádban.

43. Olajfafélék. Oleaceae.

† Fagyal. Vesszős F. *Ligustrum vulgare* L.
* Lila. Orgona L. *Syringa vulgaris* L. Több válfajokban
* Kőrisfa. Magas K. *Fraxinus excelsior* L. Vadon is nő.

Gyopár. Halvány Gy. *Gnaphalium luteo-album* L. Kd. A gymn. földek táján.

Üszökér. Aggófű Ü. *Senecio vulgaris* L. H. m. t gyakori.

Veresörvű Ü. *S. erucaefolius* L. Kd. az utak mellett.

Berzedt Ü. *S. Jacobaea* L. Az előbbivel.

† Ékes Ü. *S. elegans* L.

† Büdöske. Nagy B. *Tagetes erecta* és kis B. *T. nana* L.

† Peremér. Kerti P. *Calendula officinalis* L.

† Vasvirág. Kinyiló V. *Xeranthemum annuum* L. van sárga szinü is.

Csüküllő. Sáfrányos Cs. *Centaurea solstitialis* L. A sörház környékén és földek szélein.

Sikantyú Cs. C. *Scabiosa* L. Az utak mellett.

Imola Cs. C. *Jacea* L. Bkz. és Szz.

Búzavirág Cs. C. *Cyanus* L. H. m. t. a vetések közt.

† Pézsma Cs. C. *moschata.*

Bordon. Fehérhátú B. *Onopordon Acanthium* L. Az utak mellett.

Bogács. Bókoló B. *Carduus nutans* L. Az előbbivel gyérebben.

Akántképű B. C. *acanthoides* L. H. m. t. az utak mellett gyakori.

Bárcs. Lándzsás B. *Cirsium lanceolatum Scop.* A töltések szélein és kopár talajon bőven.

Mezei B. C. *arvense Scop.* H. m. t. bőven.

Bojtorján. Keserülapu B. *Lappa maior Gärtn.* AL.

Kis B. L. *minor* DC. H. m. t. mivelt talajon.

Gordon. Gyapjas G. *Kentrophyllum lanatum* DC. A sörház és az Ühk. kert közti gyepen.

† Árticsóka. Kerti Á. *Cynara Scolymus* L.

† Szeklicze. Sáfrány Sz. *Carthamus tinctorius* L.

Katáng. Mezei K. *Cichorium Intybus* L. Réteken gyakori.

† Endivia K. C. *Endivia* L.

Kecskedisz. Nagy K. *Tragopogon maior Jacqu.* Mcz. árokparton.

† Pozdor. Spanyol P. *Scorzonera hispanica* L.

Nyélkaszat. Jacquin Ny. *Podospermum Jacquinianum Koch.* H. m. t. gyakori.

Magvarótt. Holgyomálképű M. *Picris hieracioides* L. A mótyói és körösparti szőlőkben az utak mellett.

Csorbóka. Érdes Cs. *Sonchus asper Vill.* H. m. t. kukoriczaföldeken.

Dudva Cs. *S. oleraceus* L. Mivelt talajon mindenütt.

Mezei Cs. *S. arvensis* L. Bkz.

Zsemlyéki Cs. *S. palustris* L. DP. vizenyős helyein.

Saláta. Keszeg S. *Lactuca Scariola* L. Mcz. és a körösparti szőlőkben

Szálaslevelű S. L. *Saligna* L. Mcz

* Kerti S. L. *sativa* L. Téli és nyári számos válfajokban.

Pitypang. Pongyola P. *Taraxacum officinale Wigg.* H. m. t. gyakori.

Aszász. Hamvas A. *Crepis tectorum* L. DP.

Kétnyári A. C. *biennis* L. Az előbbivel.

† Rézvirág. Ékes R. *Zinnia elegans* L. Ide tartoznak még: *Coreopsis bicolor, Gailardia picta, Cineraria, Aggregatum mexicanum, Georgina variabilis, Sanvitalia procumbens, Rudbeckia amplexifolia* disznek, és *Cnicus benedictus* orvosságnak mivelt növényeink.

56. Gyökönkefélék. Valerianeae.

† Gyökönke. Veres Gy. *Valeriana rubra.*

Galambbegy. Saláta G. *Valerianella olitoria Poll.* AL. és másutt mivelt talajon.

57. Mácsonyafélék. Dipsaceae.

Kazupa. Mezei K. *Knautia arvensis* L. DP. az utak mellett.

† Sikkantyú. Sötétveres S. *Scabiosa atropurpurea.*

Mácsonya. Erdei M. *Dipsacus silvestris* L. A szent-endrődi ut mellett.

58. Utilapufélék. Plantagineae.

Utilapu. Apróviratú U. *Plantago tenuiflora W. K.* A gőzmalmontuli vizállotta legelőkön és VF.

Széleslevelű U. *P. maior* L. Kertekben.

Keskenylevelű U. *P. lanceolata* L. H. m. t. nedves helyeken.

59. Plumbagofélék. Plumbagineae.

† Lelleg. Gombos L. *Statice Armeria* L.

60. Boroszlányfélék. Daphnoideae.

† Ezüstfa. Keskenylevelü E. *Elaeagnus angustifolia* L. (Oleaster.)

Bögretok. Lenlevelű B. *Thesium Linophyllum* L. A körösparti úttól keletre gyepen.

61. Czikszárfélék. Polygoneae.

Lórom. Lósóska L. *Rumex pratensis* M. K. H. m. t.

† Paizsos L. *R. scutatus* L.

† Sóska L. *R. acetosa* L.

Czikszár. Vidra Cz. *Polygonum amphibium* L. A Körös árterén állóvizben és vizállotta földeken.

Borsos Cz. P. *Hydropiper* L. Kertek és szőlőkben.

Porcsin Cz. *P. aviculare* L. H. m. t. bőven.

Szulák Cz. P. *Convolvulus* L. Mivelt földen mindenütt.

† Pulykaorrú Cz. *P. orientale.*

62. Csalánfélék. Urticeae.

Csalán. Nagy Cs. *Urtica dioica* L. AL. és a szőlőkben utak mellett.

Apró Cs. *U. urens* L. Kertekben dudva.

63. Kenderfélék. Cannabinae.

* Kender. Vetési K. *Cannabis sativa* L.

Komló. Felfutó K. *Humulus Lupulus* L. Sövényekben.

64. Eperfélék. Moreae.

Eperfa. * Fehér E. *Morus alba* L.

† Savanyú E. (Szeder). *Morus nigra L.*
† *Morus papyrifera = Broussonetia papyrifera Vent.*
† Figefa. Kariai F. *Ficus carica L.*
† Boglárfa. Nyugoti B. *Platanus occidentalis L.*

65. Fűzfélék. Salicinaea.

Fűz. Hamvas F. *Salix cinerea. L.* Ühk.
Csörege F. *S. fragilis* L.
B. *Russeliana L.*
Fejér F. *S. alba L.* Az előbbivel h. m. t. képez ligeteket és fasorokat.
Nyárfa. Fejér Ny. *Populus alba L.* Gyakori.
Szőke Ny. *P. canescens Smith.* AL.
† Rezgő Ny. *P. tremula L.* AL. Ühk.
Kanadai Ny. *P. monilifera Ait.* Fasorokban.
Jegenye Ny. *P. pyramidalis Rozier.*

66. Szilfafélék. Ulmaceae.

Szilfa. Mezei Sz. *Ulmus campestris L.* Gyakori.
† Czeltisz. Nyugoti Cz. *Celtis occidentalis L.*

67. Diófafélék Juglandeae.

* Diófa. Pompás D. *Juglans regia L.*

68. Kupacsgyümölcsűek Cupulifereae

† Gesztenyefa. Csemege G. *Castanea vesca L.* Ühk.
Tölgy. Kocsános T. *Quercus pedunculata Ehrh.* AL. és Ühk. másutt is vadon nő.
* Mogyoró. Közönséges M. *Corylus Avellana L.*
Csöves M. C. *tubulosa Willd.*

69. Nyirfafélék. Betulaceae.

† Nyirfa. Fejér Ny. *Betula alba L.*
† Égerfa. Enyves E. *Alnus glutinosa* DC. Mindkettő itt-ott kertekben, de nem jól tényésznek.

70. Gégevirágfélék. Aristolochieae.

Gégevirág. Farkasalma G. *Aristolochia Clematitis L.* A szőlőkben és másutt mív. talajon.

71. Tiszafélék. Taxineae.

† Tiszafa. Ternyő T. *Taxus baccata L.* Ühk.

72. Cziprusfélék. Cypressineae.

† Boróka. Gyalogfenyő B. *Juniperus communis L.* Több más válfaja is Ühk.
† Tújafa. *Thuia L.* Ühk. mint az előbbi.

73. Fenyőfélék. Abietineae.

† Fenyő. Erdei F. *Pinus silvestris L.* AL.

74. Nárczisfélék. Amaryllideae.

† Nárczisz. Költészi v. fejér N. *Narcissus poeticus L.*
Ál v. sárga N. *N. Pseudonarcissus L.*

75. Nőszirомfélék. Irideae.

† Sáfrán. Jóféle S. *Crocus sativus L.* Itt-ott kertekben.
† Dákoska. Papagáj D. *Gladiolus psittacinus L.*
Nőszirom. † Apró N. *Iris pumila* L.
* Német N. *I. germanica* P.
† Pázsitos N. *I. graminea* L.
Sás N. F. *Pseudoacorus* L. A Körös árterén vizenyős helyeken gyakori.
† Kanna. Vérveres K. *Canna sangvinea L.*

76. Tukmafélék. Smilaceae.

† Gyöngyvirág. Májusi Gy. *Convallaria majalis* L.
† Sülyfű. Soktérdü S. *Polygonatum vulgare* Desf. AL.
Nyulárnyék. Spárga Ny. *Asparagus officinalis* L. A vetések közt vadon, de miveltetik is.

77. Magzatinfélék. Asphodeleae.

† Tulipán. Geszner T. *Tulipa Gesneriana* L.
† Hatkotú. Koronás H. *Fritillaria imperialis* L.
† Liliom. Fejér L. *Lilium candidum* L.
Tüzes L. L *bulbiferum* L.
Hagyma. Biborfekete H. *Allium atropurpureum WK.* A vetések közt.
* Veres H. *A. Cepa* L.
* Mogyoró H. *A. ascalonicum* L.
† Metélő H. *A. Schoenoprasum* L.
† Póré H. *A. Porrum* L.
* Fog H. *A. sativum* L.
Sárma. Pyrenei S. *Ornithogalum pyrenaicum* L. A vetések szélein és az utak mellett.
Ernyős S. *O. umbellatum* L. ÓT. Ühk.
Tyuktaréj. Sárga Ty *Gagea lutea Schult.* ÓT. Ühk.
Kis Ty. *G. pusilla Schult.* ÓT. Ühk. bőven.
† Poliánt. Tubarózsa P, *Polianthes tuberosa* L.
† Fancsika. Virginiai F. *Tradescantia virginica* L.
† Csilla. Kétlevelü Cs. *Scilla bifolia* L.
† Comoelina. Égszinü C. *Commelina coelestis Dill.*
† Jáczint. Kancsós J. *Hyacinthus orientalis* L.
Pézsma. J. *H. Muscari.*
Gyöngyike Üstökös Gy. *Muscari comosum Mill.* H. m. t. a vetések közt.
Eperj Gy. *M. botryoides Mill.* ÓT. bőven.

78. Gyékénfélék. Typhaceae.

Gyékény. Bodnározó Gy. *Typha latifolia.* L. A halásztelki mocsárokban s másutt is állóvizekben.
Háti Gy. *T. augustifolia* L. Az előbbivel gyérebben.
Baka. Buzogány B. *Sparganium ramosum Huds.* Vizenyös árkokban.

79. Kallafélék. Calaceae.

† Kalla. Szerecsen K. *Calla aethiopica* L.

80. Elecsfélék. Butomeeae.

Elecs. Ernyős E. *Butomus umbellatus* L. H. m. t. mocsárokban.

81. Hidőrfélék Alismaceae.

Hidőr. Utifű H. *Alisma Plantago* L. H. m. t. vizenyős árkokban.

82. Hinárfélék. Najadeae.

Uszány. Pázsitlevelü U. *Potamogeton gramineus* L. A halásztelki mocsárokban.

Lepcse. Apró L. *Lemna minor* L. H. m. t. állóvizekben.

83. Szittyófélék Juncaceae.

Szittyó. Összelapult Sz. *Juncus compressus Jacqu.* Bkz. Krz.

Fényestermésü Sz. *J. lamprocarpus Ehrh.* A Körös árterén és vizállotta földeken.

Varangy Sz. *J. bufonius* L. Az előbbivel.

Luzula. Mezei L. *Luzula campestris* DC. Bkz. Krz.

Fejéres L. L. *albida* DC. Az előbbivel.

84. Pálkafélék. Cyperaceae.

Káka. Tengerparti K. *Scirpus maritimus* L. A halásztelki mocsárokban

Tavi K. *S. lacustris* L. H. m. t. mocsáros árkokban.

Henye K. *S. supinus* L. KP. vizállotta földeken.

Tódisz. Árva T. *Heleocharis palustris* R. Br. H. m. t. a pocsolyákban.

Sző́r T. *H. acicularis* R. Br. Bkz. Krz. vizállotta helyeken.

Sás. Schreber S. *Carex Schreberi Schrank.* ÓT. Ühk gyepes, száraz talajon.

Bókoló S. C. *nutans Host.* H. m. t. a mocsáros és a nedves talajon.

Borzas S. C. *hirta* L. Körösparton bőven.

Róka S. C. *vulpina* L. VF.

85. Pázsitfelék. Gramineae.

* Czirok. Közönséges Cz. *Sorghum vulgare Pers.*

Czukor Cz. *Sorghum sacharatum Pers.*

† Buzogány Cz. *S. tataricum.*

† Kukoricza. *Zea Mays* L.

Muhar. Pirók M. *Panicum sanguinale* L. Kertekben gyakori dudva.

Kakasláb M. *P. Crus galli* L. H. m. t. miv. talajon.

B. *stagninum Host.* A Körösön tul vizállotta mivelt talajon.

* Köles M. *P. miliaceum* L.

† Takarmány M. *P. germanicum.*

Sertepázsit. Ragadós S. *Setaria verticillata P. de Beauv.* H. m. t. mivelt talajon.

Zöld S. *S. viridis P. de Beauv.* Az előbbivel.

Polyvacsuk. Nádképü P. *Phalaris arundinacea.* L. A Körös árterén böven.

† Pántlika P. *Ph. picta Rb.*

† Kanári P. *Ph. canariensis* L.

Ecsetpázsit. Réti E. *Alopecurus pratensis* L. H. m. t. bőven.

Pallagi E. *A. agrestis* L. Kertekbon.

Bütykös E. *A. geniculatus* L. B. *caesius Sm.* KP. vizállotta földen.

Bajuszpázsit. Ecsetpázsitképü B. *Crypsis alopecuroides Schrad.* A körösparti szőlőknél vizállotta uton.

Tippan. Taraczkos T. *Agrostis stolonifera* L. H. m. t. nedves talajon.

Közönséges T. *A. vulgaris With.* DP. Az egyházi tanyák tején.

Ebfog. Ujjas E. *Cynodon Dactylon.* P. Kertekben és szőlőkben kiirthatlan gaz.

Tetőnád. Közönséges T. *Phragmites communis Trin.* Körösparton és vizenyős helyeken.

Kőleria. Taréjos K. *Koeleria cristata Pers.* ÓT.

Tőtippan. Szőrös T. *Eragrostis pilosa Beauv.* Kertekben az utakon.

Perjeképü T. *E. poaeoides Beauv.* Kertekben.

Beckmannia. Hernyóképü B. *Beckmannia erucaeformis Host.* A mezőturi ut melletti árkok pocsolyáiban.

Üres-zab. Közönséges Ü. *Arrhenatherum elatius Presl.* Az egyházi földek táján szórványosan.

Zab. * Abrak Z. *Avena sativa L.*

Héla Z. *A. fatua L.* Vetések közt.

Perje. Ligeti P. *Poa nemoralis L.* AL. és a lóherésekben.

Egynyári P. *P. annua L.* Kertekben gyakori.

Gumós P. *P. bulbosa L.* ÓT.

Sovány P. *P. trivialis L.* H. m. t.

Mezei P. *P. pratensis L.* H. m. t.

Kemény P. *P. dura Scop.* Az utak mellett gyakori.

Összenyomott P. *P. compressa L.* Ühk.-tel átellenes lóherés éjszak-nyugoti csucsán.

Termékeny P. *Poa fertilis Host.* AL.

Mézpázsit. Fodorsás M. *Glyceria spectabilis M. K.* H. m. t. mocsáros helyeken.

Harmatkása M. *G. fluitans R. Brown.* DP. vizenyős helyeken.

Ebír. Csomós E. *Dactylis glomerata L.* Itt-ott a gyep közt.

Csenkesz. Juh Cs. *Festuca ovina L.* H. m. t. székes földön.

B. *glauca Lam.* ÓT.

Rozsnok. Gabona R. *Bromus secalinus L.* Vetések közt.

Puha R. *Bromus mollis L.* VF.

Mezei R. *B. arvensis L.* Vetések közt.

Árva R. *B. inermis Leuss.* A mező-túri ut melletti árkokban.

Meddő R. *B. sterilis L.* H. m. t.

Fedél R. *B. tectorum L.* Földek szélein.

Búza * Közönséges B. *Triticum hibernum és aestivum L.*

Taraczk B. *T. Repens L.* H. m. t. bőven.

Taréjos B. *T. cristatum Schreb.* Mcz. és Mz. közti töltés szélein.

* Rozs. Gabona R. *Secale cereale L.* Gyérebben mivel-tetik, inkább szalmának mint eladásra.

Vadócz. Évelő V. *Lolium perenne L.* H. m. t. az utak mellett.

Kecskeszem. Farkas K. *Aegilops caudata* L. A földek szélein és vertföld-keritéseken.

Törpázsit. Pannoni T. *Lepturus pannonicus R. Br.* Az előbbivel és vizállotta földeken.

Árpa. * Közönséges Á. *Hordeum vulgare* L.

* Hatsoros Á. *H. hexastichon* L.

Egér Á. *H. murinum* L. Kertekben és az utak mellett.

Tengerparti Á. *H. maritimum With.* Szőlőkben a házak körül és az utak mellett.

II. Virágtalan növények. Plantae Cryptogamae.

86. Páfrányok. Filices.

Páprág. Töviskes P. *Aspidium spinulosum Sw.* Egy udvarban téglafalon nőtt nehány példányban.

87. Levélmohok. Musci frondosi.

Fogarepedt. Posvány F. *Dicranum palustre Hedw.* AL. és ÓT. a fák tövében és nedves földön bőven.

Pottia. Felfúvódott P. *Pottia cavifolia Ehrh.* Az utak mellett nedves földön.

Csonka P. *P. truncata Br. és Schp.* Az előbbivel.

Szarufog. Biborszinű Sz. *Ceratodon purpureus Schp.* Cserépzsindelyes házfödeleken.

Peder. Fogas P. *Barbula ungviculata Hedw.* ÓT. nádas házfödeleken.

Csalóka P. *B. fallax Hedw.* Nedves földen.

Kőfali P. *B. muralis Hedw.* Cserépzsindelyes házfödeleken és udvarfalakon.

Hegyes P. *B. subulata Brid.* ÓT. nedves földen.

Pusztai P. *B. ruralis Hedw.* Nádas házfödeleken bőven.

Brion. Gyepi B. *Bryum caespiticium* L. Vizenyős árkokban és kutakban.

Ezüstös B. *Bryum argenteum* L. Az utak mellett nedves földen bőven.

Pylarsia. Sokvirágú P. *Pylarsia polyantha Schpr.* A fákon bőven.

Egyentok. Görbe E. *Isothecium Myurum Brid.* A füzfákon.

Hasontok. Selymes E. *Homalothecium sericeum Br. Schp.* A fákon és földen.

Philippeani E. *H. Philippeanum..*

Görbetok. Kajsza G. *Camptothecium lutescens Br. Schp.* Földen a fü közt.

Rövidtok. Indázó R. *Brachythecium velutinum Soph.* Álakáczon közel a földhöz.

Aszag R. *B. Rutabulum Schp.* Nedves földen.

Patakmelléki R. *B. rivulare Br. Schp.* AL. a gyep közt.

Geheb R. *B. Gehebii.*

Fogszőr. Korhadt F. *Amblystegium serpens Schpr.* A füzfákon.

Hipon. Sommerfelt H. *Hypnum Sommerfeltii Myr.*

Cziprusalaku H. *H. cupressiforme.* L. AL. a fákon bőven.

Fürészes H. *H. cuspidatum* L. A halásztelki mocsárokban.

Hártyafog. Inas H. *Leskea nervosa Myr. F.* Ühk. a szilvafákon.

Sokgyümölcsü H. L. *polycarpa Ehrh.* VF. a füzfákon.

Csalfafog. Hosszulevelű Cs. *Anomodon longifolius Schp.*

Karcsu Cs. *A. attenuatus Hartm.* a füzfákon.

Thuid. Fenyves Th. *Thuidium abietinum Br. Schp.* ÓT. füzfák közt a földen.

Fogszőr. Bodros F. *Neckera crispa Br. Schp.* A fákon.

Fogrojt. Párnás F. *Grimmia pulvinata Sm.* A kőfalakon.

Kucsmamoh. Diszes K. *Orthotrichum speciosum N.* Ühk. az almafákon.

88. Majmohok. Hepaticae.

Csillagaly. Paizsos Cs. *Marchantia polymorpha* L. Mcz. a kutban.

Nyiltok. Lapitott Ny. *Jungermannia barbata N.* ÓT. a földen.

Szives Ny. *Madotheca platyphylla N.* ÓT. a fákon

89. Csillárkák. Characeae.

Vizály. Büdös V. *Chara vulgaris* L Az árkok állóvizében bőven.

90. Zuzmók. Lichenes.

Zuzmó. Kökény Z. *Evernia prunastri Ach.* AL. a lepénfa derekán.

Szemszőrös Z. *Hagenia ciliaris Eschw.* ÓT. a sirkeritéseken.

Csőbibircs Z. Irám Cs. *Cladonia rangiferina Hf.* ÓT. a moh és fü közt.

Sokformáju. Z. *Cladonia pyxidata* L. ÓT. nádas házfödelen.

Fali Z. *Parmelia parietina* L. A fákon és keritéseken gyakori.

91. Moszatok. Algae.

Kocsony. Tajték K. *Tremella Nostoc* L. A körösparti szőlők alatt a földen.

Gömbmoszat. Zöld H. *Protococcus viridis.* Nyirkos földen.

Vaucheria. Gyepes V. *Vaucheria caespitosa.* Körösáradás után állóvizekben.

Szegfűgomba G. *A. esculentus.*

A többi gombák megismerésével nem foglalkoztam.

92. Gombák. Fungi.

A szarvasi határon csak két megehető gombafaj nő:

Galócza. Csiperke G. *Agaricus campestris* L. és

K. I.

II.

A főiskola hivatali személyzete.

A szarvasi főgymnásium fölött a fentartó kormányzói, szóval: patronusi tisztet a békési ágost. h. egyházmegye gyakorolván, közgyülésileg 3 évenkint ez választ az intézet bel- és külügyeinek vezetésére és gondozására *főiskolai tanácsot* és *igazgatót;* s közvetve vagy közvetlenül ugyanaz bizza meg a *pénz- és gazdaságügy vezetőit,* s alakitja meg a *számvizsgáló bizottságot.* Ugyanaz a tanárokat gyülekezetenkinti szavazás utján szokta választani.

A) *A főiskolai tanács* jelenleg igy van alakulva:

Elnökség: t. *Kemény Mihály* esp. felügyelő és Csabaváros orsz. gy. képviselője, s nagytiszt. *Sárkány János* szarvasi lelkész mint az egyházmegye esperesse.

Tanácsosok: az egyházmegye lelkészi karából: *Achim Adám* szarvasi, *Draskóczy Lajos* h.-m.-vásárhelyi, *Györy Vilmos* orosházi, *Haan Lajos* csabai, *Horváth Sámuel* érd. komlósi, *Jeszenszky Károly* és *Petz Gyula* m.-berényi lelkész; — az ugynev. világiak közül: *Dancs Béla* szarvasi jegyző, *Felix Ákos* ügyvéd Csabán, *Koller Gábor* gazdatiszt Mágocson, *Plavecz György* ügyvéd Szarvason, *Pól Dániel* szarvasi főjegyző, *Reök István* birtokos Csabán, *Szemián Sámuel* csabai főjegyző, *Tavaszi János* ügyvéd és egyh. felügyelő Orosházán; a *néptanitók közül*: *Kemény Pál* m.-berényi és *Szlovák Soma* szarvasi tanitó; végre magából a tanárkarból: *Benka Gyula, Dlhányi Zsigmond, Koren István, Mihálfi József, Tatay István, Zsilinszky Mihály.* Tanácsjegyző: Mihálfi. A tanácsnak s főként az elnökségnek feladata: a *főiskola* minden más hivatali közegeit ellenőrizni, felügyelni, irányozni, annak kül- s belállapotait gondozni s fejleszteni.

B) *Az igazgatói* teendők vitelével jelen s következő 2 évre *Tatay István* van megbizva.

C) *A pénz- és gazdasági ügy vezetői Dlhányi Zsigmond* tanár mint *pénztárnok*, egyuttal *tápdai ephorus,* ki utóbbi minőségben a *tápdai illetményeket* is beszedi;

Mikolai János szarvasi polgár mint ki *gondnok* cimen a *főiskola gazdaságát*, a főiskolai tanács folytonos irányzása szerint, *gondozza.*

Tatay István csak annyiban, amennyiben a *tandíjak és tanszeri járulékoknak beszedésével* illetőleg a pénztárba szállitásával, ugyszinte folyó kisebb kiadási tételeknek utalványozásával, (nagyobbakra nézve e jog a főiskolai tanácsot vagy ennek elnökségét illeti), meg van bizva.

D) *Számvizsgáló bizottság*, melynek tiszte: évenkint a pénztárnoki, ephorusi, gazdatiszti, igazgatói számadásokat megvizsgálni: Elnök: *Koller Gábor* a mágocsi uradalom pénztárnoka és főiskolánk tanácsosa; tagok: *Pól Dániel* szarvasi főjegyző, — *Achim Ádám* szarvasi, *Baros Károly* bánfalvi, *Schulcz Jenő* gyomai lelkész urak.

E) *Tanárkar, melléktanitók, gyüjteményőrök.*

a) *Rendes tanárok* s ezévi didaktikai és növelészeti szerepeik:

1. *Benka Gyula a praeparandia vezetője*, tanitott: a VIII-ban lélektant, a VII-ben logikát és m. irályt, a I II. ésI-ben rajzot, az I-ben magyar nyelvtant; a leendő néptanitók részére zene-elméletet és gyakorlatot, müéneket, katechetikát, iskolaismét.

Dlhányi Zsigmond a II. oszt. vezetője, tanitott: II-ban latint, történelmet, magyart, — II. és I-ben menyiségtant és földrajzt.

Kicska Dániel tanitott V-ben vallást, hellént, latint; a praeparandiában zenét, szlávot, biblia-ismét stb.

4. *Koren István* a IV. oszt. vezetője tanitott a IV-ben latint, magyart, németet; a VI-ban növénytant, a III-ban phys. földrajzot, a IV. és III-ban szlávot.

5. *Lányi Gusztáv* a VI. oszt. vezetője, tanitott: VI-ban vallást, hellént, németet, magyart, — a VII-ben hellént és németet. önkéntes csapattal rajzot.

6. *Mihálfi József* azt V. oszt. vezetője, tanitott: V-ben magyart, németet, történelmet; IV. és III-ban történelmet s földrajzot, IV. és II-ban mért. sz. rajzot, III-ban mennyiségtant.

7. *Sarlay János* a VIII. oszt. vezetője, tanitott VIII-ban physikát s németet, V. és III-ban vegytant, V-ben ásványtant, IV-ben természet- és mennyiségtant.

8. *Szemián Dániel* az I. oszt. vezetője tanitott I. és II-ban vallást és éneket, természetrajzot, németet, az I-ben latint is.

9. *Szemián Dénes* a III. oszt. vezetője, tanitott III. és VI-ben latint, III-ban németet és magyart.

10. *Szendy György* tanitott V. VI. VII-ben math. VII-ben phys. földrajzot, VI-ban történ. és állattant, a praeparandiában math.

11. *Tatay István* igazgató tanitott a VII. és VIII-ban latint, utóbbiban hellént is.

12. *Zsilinszky Mihály* a VII. oszt. vezetője, tanitott: VII- és VIII-ban vallást, történelmet, magyarirodalmat, — kötelezetlen tárgyul vezette az önképzőkört és egy rajzoló csapatot.

b) *Melléktanitók,* (számsz. 8-an)

1. Római kath. vallástanár tiszt. *Dobos János* ur;
2. Izr. vall. t. *Schiff Adolf* ur;
3. Műénektanár *Benka Pál* itteni néptan.
4. Zongoratanár Chován Zsigmond egyh. karigazgató.
5. Gymnastika vezető *Mocskonyi Ágost* itteni néptan.
6. A szépirást, gyorsirást, hegedüt tanitotta tanári utasitás szerint 3 nagyobb ifju.

c) *Taneszközi gyüjtemények őrei* a tanárkarból

a természetrajzi muzeumé *Koren,*
a könyv- és régiségtáré *Zsilinsky,*
a földrajzitáré *Mihálfi,*
a physikatáré *Sarlay,*
a zenedéé *Benka,*
a rajzgyüjteményé *Lányi.*

III.

Jelentés az $187^{3}|_{4}$-ben végzett tanitásról.

A) Kötelező tárgyak*)

a) Általán kötelezők.

1. Vallástan.

I. oszt. hetenk. 2 óra: bibliai tört., *Varga J.* nyomán elbeszélve, — a L. káté előrésze emlézve, szintugy a szentirási helyek s egyházi dalok egy szemelvénye, utóbbiak énekelve is. Tanár: Szemián Dán.

* A kötelező tárgyak tanitásához használt vezérfonalakat szakok és osztályok szerint dőlt betükkel tüntetjük ki.

II. oszt. hetenként 2 óra: az I-ső osztálybeli tárgyak folytatva és bevégezve. Tanfolyam és tanár ugyanaz.

III. oszt. hetenkint 2 óra: a ker. egyház történelme jelentékenyebb mozzanataiban és alakjaiban vázolva Haan L. egyháztört. könyvecskéje nyomán. Az éneklés folytatva. Tanár: Szemián Dén.

IV. oszt. het. 2 óra: ker. hit- és erkölcstan, *Székács* kátéja nyomán. Az egyházi éneklés gyakorolva. Tanár: Koren.

V. oszt. het. 2 óra: ószövets. bevezetés, *Zsarnay* nyomán. Énekl. gyakorl. — Tanár: Kicska.

VI. oszt. het. 2 óra: Uj-szövetség bevez. Zs. nyomán. Egyh. ének. — Tanár: Lányi.

VII. oszt. hetenk. 2 óra; egyetemes és hazai prot. egyháztört. a *Pálfy*-féle tanf. szerint. Egyh. ének. Tanár: Zsilinszky.

VIII. oszt. het. 2 óra: ker. hit- és erkölcstan, *Zsilinszky M.* tanfonala szerint. Egyházi énekek. Tanár: Zsilinszky.

Jegyzet. Más-vallásuak illeto hittanáraiktól tanittattak.

2. Latin.

I. oszt. hetenk. 6 óra: rendes hajlitások alaktana„ a *Schultz Kis-féle — nyelvtan és gyakorlókönyv* szerint. Tanár: Szemián Dán.

II. oszt. hetenk. 6 óra: alaktan egészben. Tanfonalak mint I-ben Tanár: Dlhányi.

III. oszt. het. 6 óra: a mondat részeinek egyezése, casustan, módok és idők, gerundium és supinum használata, igenévi mondatok, megfelelő gyakorlatokkal és olvasmánykákkal, — Schultz-Kis nyomán. Tanár: Szemián Dén.

IV. oszt. het. 6 óra: syntaxis és prosodia Schultz-Kis nyomán, megfelelő gyakorlatokkal. *Horváth Zs. tirocinium poëticumából* egyes hexameterek és verspárok, Phaedrus meséi, — Ovidiusból szemelvények. *Szarvas Gábor tirocinium prosaicumából* a III. könyv. Tanár: Koren.

V. oszt. het. 6 óra: *Jul. Caes.* bell. gall. 2-ik könyv. A *Veres-féle Ovidból* 4 hosszabb darab. *A Schultz-Kolmár-Szabу-féle* gyakorlatokból (I. rész) 56 gyakorlat. Tanár: Kicska

VI. oszt. het. 6 óra: *Cic. in Cat.* I-a és II-a, amaz egészen ford. és emlézve, — emennek előfele olv. — *Sallusztt* Catil. 20 cap. ford. — *Virgil* eklogáiból 2 darab, georgikaiból 83 vers, Aeneiséből (III. ének) 335 v. ford. és eml. A gyakorló könyvből (I. V.) otthon forditva összesen 30 darab. Tanár: Szemián Dén.

VII. oszt. hetenk. 6 óra: Bevezetésekkel olvasva, forditva, érdekesb szakaszaiban emlézve: *Sallustius bellum Jungurthinuma, Cicero* első beszéde Cat. ellen*) és *Virgil Aeneiséből* IV. ének (ez utobbi kihagyásokkal.) *A Schultz-Kolmár-Szabyféle gyakorlókönyv* II-ik részéből 30 otthoni forditás; párszor zárdolgozás a tanodában. Tanár: Tatay.

VIII. oszt. het. 6 óra: Irod. tört. bevezetésekkel s alkalomszerü kitérésekkel olvasva: *Horatiusból* az Ars poëtica egészen, továbbá Ibam forte via, és 40 szemeltebb óda; — *Tacitus évkönyveiből* 17 fejezet. A gyakorlókönyvből 28 otth. ford. feladv. — A tanodában nehányszor zárdolg. — Tanár: Tatay.

3. Hellén.

V. oszt. hetenk. 4 óra: a *Curtius-Kis Lajos-féle* nyelvtan végezve. Tanár Kicska.

VI. oszt. het. 4 óra: az alaktan ismétlése, — a mondatanból a casus — és modustan, Curtius Kis-féle tanf. szerint. A *Schenkl — Kis*-féle anabasisból: készületek a háboruhoz, Kyrosz jelleme, átvonulás a Karduchok országán, a Theches hegyig vonulás, a Trapezuszba érkezés, — olvasva, elemezve, ford. — Tanár: Lányi.

VII. oszt. het. 4 óra: a *Horváth Zs. féle Xenophon* nyomán a Kyropaediából Kyrosz származása, az első vadászat, Babylon bevétele; Szokratész nevezetességiből. Szokratesz védelme, s az istenek lényege és befolyásuk a világ rendére — forditva s elemezve. A hellén hősi versmérték ismertetése után Homér *Iliásaból* a III és IX. ének ford. elemezve s helyenkint emlézve, a *Hochegger*-kiadás szerint. Tanár: Lányi.

VIII. oszt. het. 4 óra; *Platό* Szokratesz védelme *Horváth Zs.* kiadása szerint s az Iliásból egy ének — bevezetésekkel. Tanár: Tatay.

4. Magyar nyelv, irály, irodalom.

I. szt. hetenk. 3 óra: *Torkos László nyelvtana* s *Dlhányi Zs. olvasókönyve* nyomán és kapcsában végeztetett a rendes alaktan majdnem egészen, elemeztettek és emléztettek olvasmánydarabok, s készitettek megtelelő nyelvtani dolgozatok. Tanár: Benka.

---

*) E beszédet, minthogy korábban a maga helyén az ifjak nem olvasták volt, számukra ez osztályban találtuk pótlandónak.

II. oszt. het. 3 óra: Torkos L. nyomán rendhagyó igék és mondattan. Hetenk. 2 irásbeli feladvány: mondatok, ügyiratok, elbeszélés utáni leirások. A Dlhányi-féle olvasókönyvbül 30 darab olvasva, elemezve, 26 egyuttal emlézve.

III. oszt. het. 3 óra: *Imre S. mondattana* nyomán egyszerü mondat-kötés, — egyezés, — ejtés-, idő és módtan, — összetett mondat-kötés. Otthoni és tanodai gyakorlások a mondatkészitésben és öt leirás, *Indali* olvasókönyvébül számosabb darab olvasva s elemezve, 14 emlézve is. Tanár: Szemián Dén.

IV. oszt. hetenk. 3 óra: Irálytani útmutatások mellett folytonos gyakorlás körmondatok, ügyiratok. leirások, elbeszélések feltevésében; minden kéthétben egy-egy otthoni nagyobb dolgozat. *Indali IV.* oszt. olvasókönyvének olvasása elemzéssel és helyenkint emlézéssel.

V. oszt. hetenk. 3 óra: *Zsilinszky M. magyar irodalmi kézikönyve* nyomán: támaszkodva megfelelő példánymüvek fejtegetésére és részbeni emlézésére előadatott a magyar verstan s az elbeszélő költeményfajok elmélete. Zár- és otthoni dolgozatul készittetett: 9 értekezés, 4 elbeszélés, 2 leirás, 1 beszéd, — összesen 16 munka. Tanár: Mihálfi.

VI. oszt. hetenk 3 óra: Zs. kézikönyve nyomán előadva a lyrai költészet, ugyszintén a történeti és bölcsészeti próza főbb fajai, kapcsolatban megfelelő mintamüvek olvasásával, s otthoni és tanodai dolgozásokkal, melyeknek száma 26. Tanár: Lányi.

VII. oszt. hetenk. 4 óra: még pedig 3 órában Zsil. k. könyve, itt-ott jegyzetek nyomán ismertetve a szónoki irály és drámai költészet, s kapcsolatban megfelelő müvek olvasva, fejtegetve, emlézve, szavalva, tanár: Zsilinszky; — hetenkint 1 órában irály, számszerint 30 dolgozat, — tanár: Benka.

VIII. oszt. hetenk 3 óra: a *Zsilinszky-féle* tanf. nyomán a *széptan* és a *Névy László-féle kkönyv* szerint a magyar irodalomtörténet vázlata, kisérve olvasással s megfelelő számszerint 16 dolgozatokkal, — tanár: Zsilinszky.

5. Német nyelvtan.

I. oszt. hetenk. 2 óra: *Ballagi K. gyakorl. n. nyelvtana* szerint gyakorlás olvasás-, irás- és névragozásban, — szavak és mondatok emlézése. Tanár: Szemián Dán.

II. oszt het. 3 óra: Ballagi nyomán az alaktan; ehez folytatva az olvasás, szavak s mondatok készletének gyüjtése, — könnyebb gyakorlatok magyarból németre forditva, stb. Tanár: Szemián Dán.

III. oszt. het. 3 óra: *Ballagi K.* nyomán név és igehajlitás, — ugyanannak olv. könyvéből 14 darab magyarra ford. elemezve, emlézve; Indaliból viszont németre forditva 7 darab tanár: Szemián Dén.

IV. oszt. hetenk. 3 óra: Ballagi K. nyelvtana befejezve, annak olvasókönyvéből számos darab mondatilag elemezve s emlézve, megfelelő irásbeli gyakorlatokkal. Tanár: Koren.

V. oszt. het. 3 óra: *Ponori Thewrewk Árpad német tan- és olvasókönyve* I. szerint 20 darab olvasva, ford. s részben emlézve; viszont a Schultz-Kolmár-Sváby-féle gyakorlatokból 24 visszaforditva magyarból németre. Tanár: Mihálfi.

VI. oszt. hetenk. 3 óra: Az V. oszt. alatt megnevezett kézikönyvből folytatólag olvasva, forditva, elemezve s részben emlézve Gellert, Kleist, Klopstock, Denis, Lessing, Winckelmann müvei, — otthoni, forditási s elbeszélési, számszerint 16 dolgozatokkal. Tanár: Lányi.

VII. oszt. het. 2 óra: P. *Thewrewk Á.* német tan. és olv. k. *II-ik részéből* Engel, Garve, Pestalozzi, Bürger, Voss, Jakobs, Herder válogatott kisebb költeményei, ugyszintén Goethe Iphigeniájának I. és II. felvonása forditva, magyarázva, nehány darab emlézve. Irásb. dolg. 14. Tanár korábban Szendy, majd ennek közbejött szemhaja miatt, a II. félévben Lányi.

VIII. oszt. het. 2 óra: *Thewrewk* (I.) nyomán folytatólag számos darab olvasva; — zárdolgozás volt 8, otth. dolg. részint forditási, részint önálló, 15. Tanár: Sarlay.

6. Földrajz és történelem.

I. oszt. het. 3 óra: földrajzi fogalmak fejtegetése, földünk általános ism. *Bellinger — Fényes* VII-ik kiadása szerint. Útmutatás térképrajzolásban *Mihálfy J. fokhálózatai* szerint Tanár: Dlhányi.

II. oszt. het. 4 óra: elébb Európa, Ázsia, Amerika politikai földrajza *Batizfalvy* szerint, aztán az ókor, mihez *Zsilinszky Mihály „Világtörténete életirati vázlatokban, II. kiadás“* használtatott. Térképrajzolás mint I-ben. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. het. 3 óra: egyetemes történelem a pún háborúktól kezdve jelen századig, Zsilinszky életirati vázlatai szerint, — párhuzamban földrajz ismétlés. Földképrajzolások *Mihálfi J. fokhálózatainak 3-ik kiadása* szerint. Tanár: Mihálfi.

IV. oszt. het. 3 óra: elébb Magyarország és Ausztria földrajza főtekintettel a természeti viszonyokra, az előadó tanár sajtó alá rendezett füzetei szerint; II-ik félévben Magyarország történelme, *Dierner Zsilinszky* nyomán. A földrajzhoz azonkivül használtatott: Justus Perthes kiadásából. „*A magyar birodalom kézi abrosza, a m. k. közokt. ministerium megrendeléséből;* — s a földképrajzolások folytattattak Mihálfi fokhálózatainak használata mellett.

V. oszt. het. 3 óra: *ókor, Szilágyi S.* szerint, — párhuzamba ó-kori földrajz, fali mappák használatával, és földképkészitéssel. A tanulók kezében *Vaszary Kolozs történelmi atlasza.* Tanár: Mihálfi.

VI. oszt. het. 3 óra: *középkor, Szilágyi S.* szerint. Tanár: elébb Lányi, II. félévben Szendy.*)

VII. oszt. hetenk. 4 óra: *ujkor Szilágyi S.* szerint. Tanár: Zsilinszky.

VIII. oszt. het. 3 óra: Magyarország történelme *Ladányi G.* szerint. Tanár: Zsilinszky.

7. Mennyiségtan.

I. oszt. het. 3 óra: a 4 főmüvelet égészekkel s törtekkel; vonal, szög, egyenköz s egyenközények, szerkesztve és tulajdonaik szerint szemléltetve. Tanár: Dlhányi.

II. oszt. het. 3 óra: arány, hármasszabály, mértékisme; három és sokszögek térszámitásokkal Tanár: Dlhányi.

III. oszt. het. 3 óra: „*Mocnik-Szász algymnasiumi számitástana*“ II-ik része szerint ellentett mennyiségek, hatvány, gyök; „*Mocnik-Szabóky mértani nézlettana*“ *II-ik része* szerint kör, körmérés. Tanár: Mihálfi.

IV. oszt. het. 3 óra: a III-ik osztálybeli tanfonalak nyomán összetett viszonyok s arányok, ezeknek alkalmazása, — I. foku egyenletek 1 ismeretlennel; tömörmértan. Tanár: Sarlay.

V. oszt. het. 4 óra: *Mauricz Rezső* algebrája szerint a számok tizedes rendszere, ellentett számok, végszerü s végszerütlen számok magyarázata, algebrai alapmüveletek, arányok s aránylatok s ezeknek alkalmazása; — Mocnik-Szabóky felgymnasiumi mértana nyomán lapmértan. Tanár: Szendy.

VI. oszt. het. 3 óra: az V-ikben kitett tanfonalak szerint: az előbbi tanfolyamban végzetteknek futvásti átismétlése után, hatvány, gyök, végszerütlen és képzetes mennyiségek, logarithmusok, I. foku határozott egyenletek 1, 2 s több ismeretlennel; tömörmértan. Tanár: Szendy.

VII. oszt. het. 3 óra: u. a. tanfonalak sz. az egyenletek ismétlése, aztán tiszta és vegyes II. foku egyenletek 1, s a könyebb esetek 2 ismeretlennel, számtani mértani haladványok s ezeknek alkalmazása a kamat kamatjának és járadékoknak kiszámitására, egybevetéstan és Newton binom-tétele; sikháromszögtan s az algebra alkalmazása a mértanra, — elemzési mértan a sikon. Tanár: Szendy.

8. Természet- és vegytan.

III. oszt. het. 3 óra: első félévb. természettani földrajz, *Lutter János* ily czimü vezérfonala szerint: „*Az általános természettani földrajz alapvonalai, II. javitott kiadás.*“ Tanár: Koren.

Második félévben a *vegytan* rövid vázlata, *Fehér Ipoly* tanf. szerint Tanár: Sarlay.

IV. oszt. het. 3 óra: *természettan Greguss Gyula* tankönyve szerint. Tanár: Sarlay.

V. oszt. het. 2 óra az I. félévb.: *vegytan Fehér Ipoly* felgymn. tanf. sz., ahoz kisérletek egy-egy külön 3-ik órában. Tanár: Sarlay.

VII. oszt. het. 2 óra: mennyiség- és természettani földrajz, *Linkess és Salamon* vezérfonala szerint. Tanár: Szendy.

VIII. oszt. het. 6 óra: természettan mennyiségtani alapon. Előadta Sarlay.

9. Természetrajz.

I. oszt. het. 3 óra: *Dorner* sz. állattan. Tanár: Szemián Dán.

II. oszt. ket. 3 óra: *Dorner* sz. ásvány és növénytan. Tanár: Szemián Dán.

V. oszt. a II. félévb. het. 2 óra: *ásványtan Kriesch János* tanf. szerint. Tanár: Sarlay.

VI. oszt. het. három óra:

első félévb. állattan *Mihálka* tanf. sz. — előadta Szendy.

második félévb. növénytan Mihálka tanf. szerint, előadta Koren.

*) A csere történt utóbbinak szenvedő szemei miatt, melyek a VII. oszt.-ban vezetett német dolgozatok javitgatásától megkimélendők valának.

10. Bölcsészeti előtan.

VII. oszt.. 2 óra: logika, *Beck-Greguss* nyomán, előadta Benka.
VIII. oszt. 2 óra: lélektan, u. a. nyomán előadta Benka.

11. Mértani szabadkézi rajz.

I. oszt. het. 2 óra: az elemi mértani rajzból: egyenes vonalok öszvegezése kivonása, sokszorozása, osztása, s ezeknek alkalmazása ékitményi rajzolatokra, főleg *Zierer* nyomán. Tanár: Benka.

II. oszt. het. 2 óra: sikmértani idomrajzok: egyenes vonal, szögek, háromszögek, sokszögek, csillagidomok, kör, ezeknek gyakorlati alkalmazása Schröder K. v. f. szerint. Rajzminták: Miller, Zierer, Szemlér, Landau, Muzsák, Dölle. — Tanár: Mihálfi.

III. oszt. het. 2 óra: *Zierer és Schröder* vezérfonalainak nyomán főleg görbe vonalak szerkesztése s ezeknek alkalmazása ékitményi rajzolatokra; — II-ik félévb. kisérletek nagyobb szabásu ékitményi rajzolatok szerkesztésében Landau mintái szerint. Tanár: Benka.

IV. oszt. het. 2 óra: ugy amint a II. osztályban, hozzáadva a kerülék s a többi szabályos vonalak rajzolását. Tanár Mihálfi.

12. Szépirás.

I. oszt. het. 2 óra. Tanári utmutatás nyomán tanitotta egy tanitóságra készülő nagyobb ifju.
II. oszt. het. 1 óra. Mint az elsőben.

b) Részben kötelezők.

1. Szakirányos előkészités tanitóságra.

A békési ág. hitv. evang. esperesség, mint a főgymnasium patronusa, nem alacsonyabb de magasabb foku tanitói képzettség igényéből indulva,*) oly felgymnasiumi tanulóknak, kik az esperesség területén egykor tanitókul alkalmaztatni óhajtanak, szakirányos előkészittetését oly módon eszközölteti, hogy azok a vallástant, magyar nyelvtant, irályt, irodalomtörténetet, német nyelvet, hazai és egyetemes történelmet, földrajzot, természetrajzot, physikát és vegytant, logikát és lélektant a 4 felgymnasiumi tanfolyamon át fokozatosan a többi felgymnasiumi tanulókkal együtt tanulják és gyakorolják, ezeken kivül azonban ugyanannyi éven át különleg tanittassanak és képeztessenek szintén a magyar tanitási nyelv használata mellett: a nevelés- és tanitás-tanban, módszertanban, katechetikában, iskolaismében, a zene gyakorlatában és elméletében, egyházi zenében és műéneklésben, zongora, fúhangora és orgona, részben hegedü használatával, továbbá mennyiségtanban, az alkalmazás terén szükséglendő szláv nyelvben s ezzel kapcsolatosan a nép kezében lévő egyházi énekkönyv, káté és biblia bővebb ismeretében, — végre a 4 előkészitő tanfolyam végeztével tartozzanak, mielőtt képesitő vizsgára jelentkezhetnének, egy gyakorló évet kitölteni segédminőségben valamely, az igazgatóság javallása szerinti rendes tanitónak oldalán. Ily szakirányos előkészitésben *ezidén* részint V., részint VI., részint VII- beli ifjak (tehát VIII-ból senki), számszerint 12-en részesülvén, nekik e cimen, megfelelő fokozatos egymásutánban és csoportok szerint, előadták:

Benka összesen 10 heti órában: elméleti és gyakorlati zenét, műéneklést (utóbbit *Thill Nándor* énektani vezérfonala szerint) s ennek alkalmazása gyanánt egyházi 1, 2, 3 hangos éneklést; katechetikát; iskolaismét.

Kicska összesen 8 heti órában részint egy csapattal a zenét, részint a biblia-, káté-, és énekkönyvismét kapcsolva a szláv nyelv elméleti és gyakorlati ismertetésével.

Sarlay, majd (közbejött óraterv módosulás miatt) *Szendy:* hetenkinti 2 órában a mathesist tekintettel fökint a leendő néptanitó kellékeire.

2. Szláv nyelv.

Az illető algymnáziumi növendékeknek előadta Koren István.
III. oszt. het. 2 óra: nyelvtan *Vzorkák* szerint.
II. oszt. het. 1 óra: mondattan irôtt füzetek szerint.

*) S az ekkép előképzettek, kik ezen egyházmegyében főkint magán Szarvason alkalmazvák, **ez igénynek valóban megfelelnek.**

B) Kötelezetlen tárgyak, mellékintézetek.

1. **Technikai rajz.** Ebben 2 vegyes osztályu csapatot, fejenként 6 frtnyi magán-tandij szedése mellett, vezettek Lányi és Zsilinszky tanárok. Ez önkéntes rajztanulók száma 41.

2. **Zongoraiskola.** Ennek 8 zongorája mellett gyakoroltatnak az ugynev. képezdebeli ifjak. Azonkivül 7 ifjut, a főiskolai pénztárba fizetett husz-husz frtnyi dijért, gyakorolt Chovan Zsigmond, egyházi karigazgató.

3. **Dalárda.** A tanulói dalkart, melynek tagszáma ezidén 62-re rugott, a 4 hangu éneklésben, egy fúhangora használata mellett, hetenkinti 2 órában gyakorolta *Benka Pál* műénektanár. A dalár ifjak e cimen dijt nem fizetnek.

4. **A francia** nyelvet 2 vegyes osztályu csapatnak, fejenkinti 20 frtnyi magán-tandij szedése mellett, Szendy tanár tanitotta.

5. **A gyorsirást.** Stolze rendszerének alapján, hetenkinti 2 órában, négy-négy frtnyi évdij szedése mellett, 10 ifjunak előadta *Küffer Béla* VI. oszt. növ.

6. **Önképző-kör.** Ez, alakulva a 2 felsőbb osztály tagjaiból,, Zsilinszky tanár elnöklete alatt magyar irályozásban s kölcsönös műbirálásban képeződött. Ezévi tagszám: 42, titkár: Masznyik Gyula; zsengeszerkesztő: Krajcsovics Soma, könyvtárnok: Bácsy Lajos; pénztárnok Masznyik Endre, ellenőr: Kovács László, levéltárőr: Füchsel Ármin.

IV.

Tárgy- és óra-beosztási táblázatok.

A) A kötelező tárgyak és órák beosztása.

Altalán (gymnasiumi) és részben (képezdei) kötelező heti órák elosztása a tanerők közt.

Tanárok	Tantárgyak															A tanárra eső heti óraszám
	Vallás	Latin	Görög	Magyar nyelv, irod.	Magyar irálytan	Német	Szláv	Történ. s földr.	Math.	Természettud.	Propoedeut.	m. sz. rajz	Szépirás	Praeparand.		
Benka Gyula r. t.	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	4	4	—	10		22
Dlhányi Zsigmond r. t.	—	6	—	3	—	—	—	7	6	—	—	—	—	—		22
Kicska Dániel r. t.	2	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8		20
Koren István r. t.	2	6	—	3	—	3	3	—	—	3	—	—	—	—		20
Lányi Gusztáv r. t.	2	—	8	—	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—		18
Mihálfi József r. t.	—	—	—	—	3	3	—	9	3	—	—	4	—	—		22
Sarlay János r. t.	—	—	—	—	—	2	—	—	3	13	—	-	—	—		18
Szemián Dániel r. t.	4	6	—	—	—	5	—	—	—	6	—	—	—	—		21
Szemián Dénes r. t.	2	12	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—		20
Szendy György r. t.	—	—	—	—	—	—	—	3	10	3	—	—	—	2		18
Tatay István r. t.	—	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		16
Zsilinszky Mihály r. t.	4	—	—	2	4	—	—	7	—	—	—	—	—	—		17
Szépirás tanitó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—		3

Jegyzetek. 1. A Benkára és Mihálfira eső 22 órányi heti összegbe be van tudva négy-négy rajzóra is, mely az illető osztályokra nézve kötelező ugyan, de részükről a rájuk kötelezőleg esendő 18 heti óra fölött önkéntesen lőn külön dijazás mellett vállalva.

2. A 20 heti óra, melyekben 12 felgymnasiumi tanulónak szakirányos előképzése a tanitóságra eszközöltetik, a 3 szlávórával együtt, mely csak részben kötelező, a tanárokra különben esendő heti óraösszeget felszaporitja ugyan 214-ről 237-re, de a gymnasiumi osztályokat kötelező heti órák öszvegében nem szerepelhet, s innét a két táblázat közti óraszámkülönbség.

B) Gymnasiumi általán kötelező heti órák osztályok szerint.

Gymnasiumi osztály	Vallástan	Latin	Görög	Magyar nyelv s irodalom	Német	Történ. s föld-rajz	Math.	Propaedeut.	Természettud.	M. sz. rajz	Szépirás	Az oszt.-ra eső heti óraszám
I.	2	6	—	3	2	3	3	—	3	2	2	26
II.	2	6	—	3	3	4	3	—	3	2	1	27
III.	2	6	—	3	3	3	3	—	3	2	—	25
IV.	2	6	—	3	3	3	3	—	3	2	—	25
V.	2	6	4	3	3	3	4	—	2	—	—	27
VI.	2	6	4	3	3	3	3	—	3	—	—	27
VII.	2	6	4	4	2	4	3	2	2	—	—	29
VIII.	2	6	4	3	2	3	—	2	6	—	—	28
Összeg	16	48	16	25	21	26	22	4	25	8	3	214

Jegyzetek. 1. Ha az A) táblázat szerinti 237 órányi heti összegből az ott szereplő 23 részben-kötelező órát (20 praeparand. és 3 szláv), levonjuk, nyerve lesz a tanulókat általán kötelező 214 órányi heti összeg, melyet jelen táblázat tüntet ki.

2. A vegytani kisérlet-óra, melyet Sarlay tanár I. félévb. az V. osztálynak hetenként adott, kimutatásunkban nem szerepel, azért, mert a rendes órák keretén kivül tartatott.

V.
Taneszközi gyüjtemények gyarapodása.

A) Könyvtári gyarapodás.

A főiskolai könyvtár gyarapodott:

1. Vásárlat utján: Dölle Ö. Gyakorlóiskola. — *Freund* W. Wie studirt man Philologie? — *Szinnyei* Gerzson, Vélemény a gymnasiumi szervezkedés ügyében. — *Bokor* József, A középiskola eszménye. *Müller* J. Lehrbuch der kosmischen Physik. Atlas. — *Huntalvi* Pál. Tanulmányok. — *Fabó* András. Az 1662-ki országgyülés. — *Haberern* Jon. Aristotelcs ethikája. — *Frauenstädt* F. Schoppenhauers sämmtl. Werke. — Török-magyarkori történelmi emlékek. *Imre* Sándor. A magyar nyelvujitás óta divatba jött idegen és hibás szólások birálata. — *Budenz* Józs. Magyar-ugor összehasonlitó szótár. — *Donner* O. Vergleichendes Wörterbuch der Finnisch-ugrischen Sprache. — *Ballagi* Mór. Magyar-német és német-magyar szótára, legujabb kiadás. — *Stielers* Hand-Atlas. — *Schliemann* Fr. Trojanische Alterthümer. — *Huxley*-Magyar Előadások az elemi élettan köréből. — *Wigand* A. Der Darwinismus und die Naturforschung Newtons und Cuwiers. — *Fraknói* Vilmos. Magyar országgyülési emlékek. — *Hazslinszky* Fr. Magyarhon viránya = *27 kötet.*

Ezekhez járultak némely nagyobb müvek folytatékain kivül még a következő folyóiratok: *Révész* I. Magyar prot. egyházi és isk. figyelmező. — *Ballagi* M. Prot. egyházi és isk. lap. — *Heinrich* és *Kleinmann* Magyar tanügy. — *Szarvas* G. Nyelvőr. — *Szana* T. Figyelő. Beöthi Zs. *Athenaeum.* — *Dobay* J. Békés. — *Gyulai* P. Budapesti Szemle. — *Gyertyánffy* István, Néptanitók lapja. — *Bonitz-Hirschfelder-Rühle*, Zeitschrift für das Gymnasialwesen. — *Petermann* A. Mittheilungen aus Justus Perthes geogr. Anstalt über wichtige neue Erforschungen auf dem Gesammtgebiete der Geographie. — *Andree* K. Globus, illustr. Zeitschrift für Länder und Völkerkunde. — *Gottschall* R. Unsere Zeit, deutsche Revue der Gegenwart = *16 kötet.*

2. Ajándék utján: A magyar tudományos *Akademiától:* Almanach 1873. Akademiai értesitő. — Nyelvtudományi, történelmi, philosophiai, társadalmi, mathematikai és természettudományi *értekezések*

Nyelvtudományi, archeologiai és mathematikai *közlemények*. — A m. t. Akademia évkönyvei. — Monumenta Hung. Historica. — Török-magyarkori történeti emlékek. — Archivum Rákóczianum. — Magyarország helyrajzi története. — A füvészet alapvonalai. — A helyes magyarság. elvei. — A hazai és külföldi iskolázás a XVI-dik században. — A régi Pest. — Monumenta archeologica. = *23 kötet.*

Nt. *Horváth Sámuel* volt esperes és tót-komlósi ev. lelkész urtól: Mikes Kelemen törökországi levelei. — Bajza összegyüjtött munkái. — Kölcsey minden munkái. — Kisfaludy Károly minden munkái, — b. Eötvös József, Gondolatok. — B. Józsika Miklós Egy magyar család. — Horváth Mihály, Magyarország történelme. — Hunfalvi János, Egyetemes történelem. — Ujabbkori ismeretek tára. — Hunfalvi P. Platon munkái. Homer Iliasa. — Budapesti szemle. — Greguss Gy. Természettani földrajz. — Schmieder Mythologie der Griechen und Römer. Genersich, Geschichte von Oestreich, Böhmen u. Ungarn. Rircher, Ovid. = *36 kötet.*

Nt. *Neumann Károly* fazekasvarsándi ev. lelkész urtól: Garibaldi J. A szerzetesek uralma. — De Wette, Lehrbuch der hebräisch-jüdischen Archeologie. — Blázy L. Prot. uj zsinati törvények. — Schwegler, Geschichte der Philosophie. — Kerkápoly K. Prot. egyházalkotmány. — Révész I. Dévay Biró Mátyás élete, Fabó A. Monumenta ev. aug. Conf. in Hungaria historica = *8 kötet.*

Mélt. b. *Podmaniczky Frigyes* orsz. képviselő urtól: országgyülési jegyzőkönyvek, naplók és irományok, számszerint *89 kötet.*

Boldog emlékezetü *Dorner József* pesti, egykor szarvasi tanár hagyatékából: Wagner, Pharmaceutisch-medicinische Botanik. Oken, Allgemeine Naturgeschichte für alle Stände. — Abbildungen zu Okens Naturgeschichte. — Dietrich Synopsis plantarum. — Humboldt A. Central Asien. — Naumann, Elemente der Mineralogie. — Zeubert, Die Pflanzenkunde in populärer Darstellung. — Vogt, Zoologische Briefe. — Blumenbach, Abbildungen naturhistorischer Gegenstände. — Handbuch der Naturgeschichte. — Whewell-Litrow, Geschichte der induktiven Wissenschaften, — Giebel, Die Säugethiere. — Vogler, Erde und Ewigkeit. Sadler, Adumbratio Epiphyllospermarum. — Perty, Grundzüge der Ethnographie. Sadler, Flora Comitatus Pestiensis. — Klenke. Die Natuwissenschaften der letzten fünfzig Jahre. = *33 kötet.*

T. *Godra Bertalan* urtól: Monographia von Syrmien, Ethnographisch topogr. kulturhist. u. statistische Skizze. 1 k.

T. *Szklenka Dániel* körjegyző urtól: Novus synonymorum, epithetorum et phrasium poeticarum thesaurus. — Molnár, Magyar könyvház. = 2 k.

T. *Chovan Viktor* apatelki ev. lelkész urtól: Grunert, Archiv der Mathematik und Physik, mit besonderer Rücksicht auf die Bedürfnisse der Lehrer an höheren Unterrichtsanstalten. — 50 kötet.

T. *Réthy Lipót* aradi nyomdász urtól: Titus Lucretius Carus tanköltéménye a természetről. 1 k.

T. *Lampel Róbert* pesti könyvkiadó urtól: Pokorny-Dékány. A növényország képes természetrajza. Az ásványország képes term.-rajza 2 k.

T. *Zsilinszky Mihály* tanár urtól: Szarvas város történelme és jelen viszonyainak leirása. Teschedik Sámuel önéletirása.

T. *Zsilinszky Endre* tanárjelölt urtól: Budenz József Rövid finn nyelvtan.

Kemény Ödön VIII. oszt. tanulótól: Crouy nemzetségnek története, nemzedékrende és oklevéltára.

Hojcsy Sándor V. oszt. tanulótól: Egyházi énekek és imák.

Évi tudósitványaikat a mult évben következő hazai tanodák küldötték meg főiskolánknak: az *iglói* ág. h. ev. főgymnasium; *szentesi* hat osztályu gymn. tanfolyammal egybekötött polgári tanoda; *selmeci* ág. h. ev. ker. lyceum; K. k. *halasi* helv. h. lyceum; *nagy-kőrösi* helv. h. lyceum; *pesti* ág. h. ev. főgymnasium; *debreceni* helv. h. főtanoda; *soproni* ev. lyceum és tanitóképezde; *csurgói* helv. h. gymnasium; *pápai* helv. h. főtanoda; *rimaszombati* egyesült protest. gymnasium; *nyiregyházi* ág h. ötosztályu gymnasium; *aszódi* evang. algymnasium; *rozsnyói* ág. h. ev. kerületi nemzeti főgymnasium; *sárospataki* ref. főiskola; h.-m.-*vásárhelyi* ref. lyceum; *bonyhádi* ág h. evang. algymnasium; *bajai* kath. főgymnasium; pannonhalmi sz. Benedekrend *győri* főgymnasiuma; *rozsnyói* r. kath. főgymnasium; *szabadkai* kath. főgymnasium; *jászóvári* premontrei kanonokr. *kassai* kath. főgymn.; pannonhalmi sz. Benedekrendi *soproni* kath főgymn.; *szathmári* kath. kir. főgymnasium; *gyulafehérvári* r. kath. nagygymnasium; *pozsonyi* kir. kath. főgymnasium; *eperjesi* kir. kath. főgymnasium; *beszterczebányai* kath. kir. főgymnasium; cisterci rend *pécsi* kath. főgymnasium; premontrei kanonokr. *nagyváradi* kath. főgymnasium; *bártfai* r. k. kisgymn.; kegyesr. *budapesti* főgymn.; K. k. *jélegyházi* r. k. algymn.; *csiksomlyói* r. kath. VII. osztályu gymn.; *nyitrai* r. kath. főgymn.; *temesvári* r. k. főgymn.; csorna-premontrei kanonokr. *keszthelyi* r. kath. kisgymn.; kegyesr. *szegedvárosi* főgymn.; *jászberényi* kath. főgymn.; kegyesr. *n.-károlyi* r. kath. nagy-gymn.; cisterci rend *egri* kath. főgymn.; kir. *József*-müegyetem; *munkácsi* m. kir. állami reálgymn.; *Dúshegyi* Márton reálgymn.; *székelyudvarhelyi* kir. állami főreáltanoda; *kolozsvári* m. kir. tudomány-

egyetem; *lőcsei* m. kir. állami főreáltanoda; *modori* m. kir állami tanitóképezde; *nagy-kállói* m. kir. állami alreáltanoda; *körmöcz-bányai* m. kir. állami főreáltanoda; m. kir. *középtanodai* tanárképezde; *ceglédvárosi* nyilvános polgári fiu- és leányiskola; *losonci* állami tanitóképezde; *b.-csabai* ág. h. ev. egyház iskolái; *uj-verbászi* felekezeti jelleg nélküli alreálgymnasium; *szegedi* m. kir. állami főreáltanoda; *székesfehérvári* városi főreáltanoda; *budai* kir. főreáltanoda; *Budapest* terézvárosi állami főreáltanoda; *békési* reálgymn.; *b.-csabai* ág. h. ev. reálgymn. *Pest-józsefvárosi* alreáltanoda; *Sopron* városi főreáltanoda; *nagy-rőczei* tót főgymn. és tanitóképezde; *Modor* városi polgári fiu- és leányiskola; *temesvári* m. kir. állami főreáltanoda = **67.**

Az $187^3/_4$-ik évig *volt* összesen = 7770 kötet.
Ez idei gyarapodás *az értesitőkkel együtt* 349 „
összesen 8119 „

B) A régiségtárt

szaporitották szives ajándékaikkal: Kuczkay János ügyvéd ur 1 d. perzsa ezüstp., Zlinszky István kasznár ur 1 d. világkiállit. emlékpénz, Benczúr Sándor gazdász ur 2, Szabó Bálint iparos ur 1, Bartholomeidesz János tanuló 1, Füchsl Adolf tan. 1, Adámi János tan. 1, Sinkovicz Lajos tan. 1 ezüstpénz; továbbá Fischer Lajos volt tanuló 7 d. ezüst és több d. rézpénz.

C) A természetrajzi gyüjtemény

következőkkel szaporodott:

helybeli lakos *Pekár András* a Körös folyamban halászás közben egy óriási „mamut-fogat" találván, azt a városi előljáróság rendelkezése alá bocsátá, honnét az ajándékképen a muzeumnak lön átküldve, *Janurik János* városi biró és *Pól Dániel* főjegyző urak becses sorainak kiséretében.

Tichy Kálmán budapesti fényképész ur Észak-Amerikából ezidén tért vissza, tengerentuli kagyló-gyüjteményéből több fajokat képviselő ritka szépségü szemelvényt adatott át muzeumunknak nálunk tanuló unokaöcscse — Kiss Gyula — által.

VI.

Az 187$^{3}/_{4}$-re bekeblezett tanulók névsora.

I. osztály.

Név	Nyilv. v. magántanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápdaosztályz.	Évközb. változás
Bácsy István	ny.	helv. h.	1861	Gyoma Békésm.	részb. fiz. t.	—
Bandhauer Lajos	ny.	r. k.	1862	Gyula Békésm.	részb. fiz. t.	—
Bárándy István	ny.	r. k.	1864	szh. F.-Varsány lh. Szakállos Hevesm.	—	—
Bárány Béla	ny.	r. k.	1863	Szarvas Békésm.	—	—
Baumer Gyula	ny.	móz. h.	1863	T. Földvár Hevesm.	—	—
Benkó János	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Bilicz Sándor	ny.	móz. h.	1863	Gyula Békésm.	—	—
Biró János	ny.	helv. h.	1862	Gyoma Békésm.	—	—
Farkas János	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Fischhof Samu	ny.	móz. h.	1862	Rékás Temesm.	—	—
Gál Imre	ny.	helv. h.	1862	Öcsöd Békésm.	részb. fiz. t.	—
Gálik István	ny.	ág. h.	1861	Czibakháza Hevesm.	—	—
Garay István	ny.	ág. h.	1862	Nagylak Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Gazsó Pál	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Glaszner Zsiga	ny.	móz. v.	1862	„ „	—	—
Grünfeld Ede	ny.	móz. v.	1861	„ „	—	—
Gulyás János	ny.	ág. h.	1860	„ „	—	—
Gyukics György	ny.	g. kel.	1857	K.-Torák Torontálm.	fiz. tápd.	—
Horváth Antal	ny.	r. k.	1863	szh. Kunhalom lh. Sz. Tamás Hevesm.	fiz. tápd.	II. félévb. †
Horváth István	ny.	ág. h.	1861	Nagylak Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Izbéky Dezső	ny.	helv. h.	1861	Öcsöd Békésm.	részb. fiz. t.	—
Janurik Pál	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Kemény Árpád	mag. t.	ág. h.	1863	Makó Csanádm.	—	—
Kiskéry Andor	ny.	helv. h.	1861	szh. Békés lh. Gyula Békésm.	részb. fiz. t.	—
Klenk János	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Korosy Ferencz	ny.	ág. h.	1862	szh. Hódos Temesm. lk. Béba Torontálm.	részb. fiz. t.	—
Kovách Ágost	ny.	ág. h.	1864	szh. Aradácz lh. K.-Kikindán Torontálm.	részb. fiz. t.	—
Kovách Géza	ny.	ág. h.	1862	szh. Aradácz lh. K. Kikindán Torontálm.	részb. fiz. t.	—
Kovách János	ny	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Kozsuch András	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Köles Sándor	ny.	helv. h.	1862	T. Földvár Hevesm.	—	—
Kutlik Dániel	ny.	ág. h.	1863	Bánhegyes Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Kutlik Péter	ny.	ág. h.	1861	Bánhegyes Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Laszky Armin	ny.	móz. v.	1863	Budapest.	—	—
Lichtmann Mór	mag. t.	móz. v.	1862	Orosháza Békésm.	—	—
Litauszky István	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Mayer Béla	ny.	r. k.	1862	szh. Gyoma lh. Körös-Tarcsa Békésm.	részb. fiz. t.	—
Marsal Dániel	ny.	ág. h.	1863	Szarvas Békésm.	—	—
Masznyik Dániel	ny.	ág. h.	1863	T. Földvár Hevesm.	részb. fiz. t	—
Matúsik Károly	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—

Név	Nyilv. v. magántanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápdaosztályz.	Évközb. változás
Melis János	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Misley Béla	ny.	helv. h.	1863	Gyula Békésm.	—	—
Mladin Romulus	ny.	g. kel.	1862	Kurtics Aradm.	fiz. táp.	—
Moraucsik Samu	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Neumann Sándor	mag.t.	móz. v.	1863	Orosháza Békésm.	—	—
Novák Gyula	ny	ág. h.	1861	szh. Szarvas lh. Bánfalva Békésm.	félingy. t.	—
Ongyecskó István	ny.	r. k.	1861	Szarvas Békésm.	—	II. félévb. k.
Orovecz János	ny.	ág. h.	1860	T. Földvár Hevesm.	—	—
Petrovics Szabbas	ny.	g. kel.	1861	Nagylak Csanádm.	fiz. tápd.	—
Pollák Henrik	ny.	móz. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Pollák Samu	ny.	móz. h.	1861	Endrőd Békésm.	—	—
Povázsay András	ny.	ág. h.	1863	Szarvas Békésm.	—	—
Povázsay Pál	ny.	ág. h.	1862	„ „	—	—
Réthy Dezső	ny.	ág. h.	1863	„ „	—	—
Sárkány Pál	ny.	ág. h.	1862	„ „	—	—
Sinka Mihály	ny.	r. k.	1861	Sz.-András Békésm.	—	I. félévb. kil.
Spannagel Károly	ny.	ág. h.	1861	Bulkesz Bácsm.	fiz. tápd.	—
Spät Sándor	ny.	móz. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Spät Henrik	ny.	móz. h.	1861	„ „	—	—
Strba János	ny.	ág. h.	1860	Komlós Békésm.	tél ingy. t.	—
Schumacher Ádám	ny.	r. k.	1859	szh. Fegyvernek lh. Szentmiklós Szolnokm.	—	—
Sváby Ödön	ny.	r. k.	1863	D. Ványa Hevesm.	—	—
Szendy Árpád	ny.	ág. h.	1863	Szarvas Békésm.	—	—
Szitó Ferencz	ny.	r. k.	1863	Szt.-András Békésm.	—	—
Szlovák Gyula	ny.	ág. h.	1863	Szarvas Békésm.	—	—
Sztehlo Kálmán	ny.	ág. h.	1862	Makó Csanádm.	—	—
Tóth Mátyás	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	I. félévb. †
Trnovszky Samu	ny.	ág. h.	1861	„ „	—	—
Velky János	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Wagner Ádám	ny.	ág. h.	1863	M.-Berény Békésm.	részb. fiz. t.	—
Weinberger Ede	ny.	móz. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Weisz Jakab	ny.	móz. h.	1862	„ „	—	—
Wildmann Lajos	ny.	móz. h.	1862	Ványa Hevesm.	—	—
Wolf Vilmos	ny.	móz. h.	1863	M.-Berény Békésm.	fiz. tápd.	—
Zih Kálmán	ny.	helv. h.	1862	Sz.-András Békésm.	—	—
Zöld Zoltán	ny.	helv. h.	1862	Gyoma Békésm.	részb. fiz. t.	—
Zűsz Samu	ny.	móz. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—

II. osztály.

Adamovics János	ny.	r. k.	1860	Szarvas Békésm.	—	I. félévb. kil.
Bartolomeidesz Kálmán	ny.	ág. h.	1861	Nagylak Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Bikády Antal	ny.	ág. h.	1862	Orosháza Békésm.	részb. fiz. t.	—
Boros Gyula	ny.	ág. h.	1863	Szarvas Békésm.	—	—
Brózik Gyula	ny.	ág. h.	1860	M.-Berény Békésm.	—	—
Czingel László	mag. t.	r. k.	1861	Martfü Hevesm.	—	—
Dajcsensmid János	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Dedinszky Béla	ny.	ág. h.	1861	Makó Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Diel Nándor	ny.	ág. h.	1863	Zsombolya Torontálm.	—	—
Dobosfy Ferencz	ny.	r. k.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Fésüs Dániel	ny.	helv. h.	1861	Gyoma Békésm.	részb. fiz. t.	—
Finály Zsigmond	ny.	móz. h.	1862	szh. Szarvas lh. Szent-András Békésm.	—	—
Fischl Samu	ny.	móz. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—

Név	Nyilv. v. magántanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápdaosztályz.	Évközb. változás
Franko István	ny.	r. k.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Frankó Pál	ny.	ág. h.	1861	„ „	—	—
Gál István	ny.	ág. h.	1861	Tót-Komlós Békésm.	részb. fiz. t.	—
Golián Lajos	ny	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Hanák Lajos	ny.	móz. v.	1862	„ „	—	—
Haragos Árpád	ny.	r. k.	1862	Csanád Csanádm.	—	—
Haskó Endre	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Horváth János	ny.	r. k.	1860	szh. Kunhalom Hevesm. lh. Királyság Csongrádm.	fiz. tápd.	—
Jeszenszky Ignátz	ny.	ág. h.	1862	Fibis Temesm.	—	—
Kis György	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Klein József	ny.	móz. h.	1862	Sz.-András Békésm.	—	—
Kolompár János	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Kondacs Pál	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Kondacs Pál	ny.	ág. h.	1860	„ „	—	II. félévb. k.
Kontúr Béla	ny.	r. k.	1863	„ „	—	—
Konyecsny János	ny.	ág. h.	1861	„ „	—	—
Kovács Pál	ny.	ág. h.	1860	Orosháza Békésm.	fél ingy. t.	—
Krutschnitt Antal	ny.	ág. h.	1861	Cservenka Bácsm.	—	—
Kutlik Sándor	ny.	ág. h.	1861	Bánhegyes Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Kvacsala János	ny.	ág. h.	1862	Petrovácz Bácsm.	részb. fiz. t.	—
Lamner Vilmos	ny.	ág. h.	1860	Cservenka Bácsm.	—	—
Lázár Sándor	ny.	r. k.	1864	szh. Gyula lh. Szarvas Békésm.	—	—
Litauszky István	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Marjan Mihály	ny.	r. k.	1858	sz. N. Szentmiklós lh. N. Becskerek Torontálm.	részb. fiz. t.	—
Mikolay Pál	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Mikus János	ny.	ág. h.	1860	Nagylak Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Oláh Péter	ny.	helv. h.	1860	Gyoma Békésm.	—	I. félévb. kil.
Orbán Árpád	ny.	r. k.	1860	Martfű Hevesm.	—	—
Pálka György	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Papp Virgil	ny.	g. kel.	1861	N. Halmágy Zarándm.	fiz. tápd.	—
Plavecz Gyula	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Pól Károly	ny.	ág. h.	1860	„ „	—	—
Ponyiczky Pál	ny.	ág. h.	1863	„ „	—	—
Pritz János	ny.	ág. h.	1861	„ „	—	—
Rapcsák Lajos	ny.	r. k.	1860	Orosháza Békésm.	fiz. tápd.	—
Réthy Béla	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Rohoska István	ny.	ág. h.	1861	„ „	—	—
Rosenfeld Samu	mag. t.	móz. h.	1862	Csökmő Biharm.	—	—
Sárkány Ferencz	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Siklován Péter	ny.	g. kel.	1859	Pécska Aradm.	fiz. tápd.	—
Szrnka János	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Szrnka Márton	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Szucsigán Vazul	ny.	g. kel.	1860	Sajtény Csanádm.	fiz. tápd.	—
Tribusz Ferencz	ny.	r. k.	1861	szh. Nagy-Szeben lh. Palota Csanádm.	—	—
Valent Sándor	ny.	ág. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Varga Pál	ny.	ág. h.	1861	Makó Csanádm.	fél ingy. t.	—
Wagner József	ny.	ág. h.	1861	M.-Berény Békésm.	fél ingy. t.	—
Weinrich Béla	ny.	ág. h.	1861	szh. N. Szentmiklós lh. K. Zombor Torontálm.	—	—
Weisz Ede	ny.	móz. h.	1863	Szarvas Békésm.	—	—
Weisz Kálmán	ny.	móz. h.	1862	Sz.-András Békésm.	—	—
Zuberecz Pál	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—

Név	Nyilv. v. magántanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápd. osztályz.	Évközb. változás
III. osztály.						
Barta István	ny.	helv. h.	1858	Sz.-András Békésm.	—	II. félév. jött
Berner Mór	ny.	móz. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Blasko Samu	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Braun Károly	ny.	móz. h.	1859	„ „	—	—
Breitner Dávid	ny.	móz. h.	1860	„ „	—	—
Brüller Ede	ny.	móz. h.	1861	„ „	—	—
Csernyecky József	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Csörföly Lajos	ny.	ág. h.	1860	szh. Nagylak Csanádm. lh. T.-Komlós Békésm.	részb. fiz. t.	—
Czárán Miklós	ny.	g. kel.	1856	Liget Temesm.	fiz. tápd.	—
Deutsch Lajos	ny.	móz. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Deutsch Miksa	ny.	móz. h.	1863	szh. Orosháza Békésm. lh. Kengyel Hevesm.	—	—
Dragan András	ny.	g. kel.	1858	Nagylak Csanádm.	fiz. tápd.	—
Fein Adolf	ny.	móz. h.	1859	szh. Szarvas Békésm. lh. Tószeg Pestm.	—	—
Feyér Béla	ny.	ág. h.	1861	Öcsöd Békésm.	részb. tápd.	—
Fischer Ignátz	ny.	móz. h.	1859	Sz.-András Békésm.	—	—
Friedmann Adolf	ny.	móz. h	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Füchsel Zsigmond	ny.	móz. h.	1861	M.-Berény Békésm.	fiz. tápd.	—
Gremsperger József	ny.	r. k.	1858	szh. T.-Szt.-Miklós, lh. Barta Hevesmegye	—	—
Grimm Armin	ny.	móz. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Grimm Gyula	ny.	móz. h.	1862	„ „	—	—
Gutmann Armin	ny.	móz. h.	1862	„ „	—	—
Gutmann Ferenc	ny.	móz. h.	1861	„ „	—	—
Hanák Béla	ny.	móz. h.	1861	„ „	—	—
Hoffmann Ferenc	ny.	ág. h.	1859	Bulkesz Bácsm.	részb. fiz. t.	—
Hoitsy László	ny.	ág. h.	1861	Dános Pestm.	fiz. tápd.	—
Holmik János	ny.	r. k.	1857	Szlanyica Árvam.	—	—
Klein Béla	ny.	móz. h.	1862	Szarvas Békésm.	—	—
Klein Vilmos	ny.	móz. h.	1860	„ „	—	—
Kocsis József	ny.	helv. h.	1861	„ „	—	—
Kohn Náthán	ny.	móz. h.	1861	szh. Rózsahegy lh. Tepla Liptóm.	—	—
Komlószky György	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Kovalik József	ny.	r. k.	1861	szh. Maglód Pestm. lh. D.-Pentele Fehérm.	fiz. tápd.	—
Külley Béla	ny.	helv. h.	1862	szh. Sz.-Miklós lh. Szarvas Békésmegye	—	—
Langhoffer Ágoston	ny.	ág. h.	1861	szh. Kiszács Bácsm. lh. Ó-Pazova Szlavon.	részb. fiz. t.	—
Lányi Pál	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Lapu Albert	ny.	ág. h.	1860	T.-Földvár Hevesm.	részb. fiz. t.	—
Laudisz Samu	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Lelbach Keresztély	ny.	ág. h.	1860	Cservenka Bácsm.	—	—
Lux Kálmán	ny.	móz. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Markovics Kornél	ny.	g. kel.	1859	Nagylak Csanádm.	fiz. tápd.	—
Mikaëszku Péter	ny.	g kel.	1857	Dragujeszt Temesm.	„	I. félévb. kil.
Mladin Miklós	ny.	g. kel.	1858	Kurtics Aradm.	„	—
Moisze Simeon	ny.	g. kel.	1860	Vojvodinc Temesm.	„	—
Molitorisz Gábor	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	II. félévb. k.
Molnár Soma	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Orgován Gyula	ny.	ág. h.	1862	Apatelek Aradm.	ingy. tápd.	—
Pajor József	ny.	ág. h.	1859	Uj-Arad Temesm.	—	—
Petyovan András	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—

Név	Nyilv. v. magánlanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápda-osztályz.	Évközb. változás
Plasia Traján	ny.	g. kel.	1858	szh. Gyula Békésm. lh. Gyorok Aradm.	fiz. tápd.	—
Podany Lajos	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Pollák Zsigmond	ny.	móz. v.	1861	„ „	—	—
Popovics Miklós	ny.	g. kel.	1859	szh. Berzaszka lh. Vojvodinc Temesmegye.	fiz. tápd.	—
Popovics Péter	ny.	g. kel.	1859	Agris Aradm.	„	—
Rosenfeld Armin	ny.	móz. v.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Rottmann Miksa	ny.	móz. v.	1860	szh. Békés lh. Szarvas Békésm.	—	—
Serbán Sándor	ny.	g. kel.	1858	Nagylak Csanádm.	fiz. tápd.	—
Simkovitz Lajos	ny.	ág. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Stein Dávid	ny.	móz. h.	1859	szh. Ipolyság Hontm. lh. Szarvas Békésm.	—	—
Steiner Jakab	ny.	móz. h.	1861	szh. T.-Sáp lh. Péteri Pestm.	—	—
Tyirity Atanáz	ny.	g. kel.	1856	Pécska Aradm.	fiz, tápd.	I. félévb. kil.
Weisz Soma	ny.	móz. h.	1858	Szarvas Békésm.	—	—
Weiszbrunn Ignátz	ny.	móz. h.	1859	szh. D.-Ványa Hevesm. lh. Ternova Aradm.	—	—

IV. osztály.

Adámi János	ny.	ág. h.	1855	Szarvas Békésm.	—	—
Antal Vince	ny.	g. kel.	1858	Nagylak Csanádm.	fiz. tápd.	—
Boros Béla	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Boros Mátyás	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Botka Pál	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Braun Adolf	ny.	móz. h.	1860	„ „	—	—
Braun Vilmos	ny.	móz. h.	1859	„ „	—	—
Brózik Gusztáv	ny.	ág h.	1859	M.-Berény Békésm.	rész. fiz. t.	—
Chovan Zsigmond	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Cáráu János	ny.	g. kel.	1857	Vojtek Temesm.	fiz. tápd.	—
Danko Samu	ny.	ág h.	1858	Szarvas Békésm.	—	—
Deutsch Samu	ny.	móz. h.	1860	„ „	—	—
Drong Pál	ny.	r. k.	1858	„ „	—	—
Franko János	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Gabányi Lajos	ny.	ág. h.	1859	„ „	—	—
Gáspár Tamás	ny.	g. kel.	1856	Boldúr Krassóm.	fiz. tápd.	—
Gremsperger Lipót	ny.	r.. k.	1860	szh. Csorvás lh. Orosháza Békésm.	„	—
Grün Zsigmond	ny.	móz. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Haviár Gyula	ny.	ág. h.	1860	„ „	—	—
Holvéd Rudolf	ny.	ág. h.	1859	M.-Kovácsháza Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Jánossy Sándor	ny.	g. kel.	1858	Gyoma Békésm.	fiz. tápd.	—
Jedlicska Béla	ny.	ág. h.	1860	Kocsóhát p. Torontálm.	—	—
Kemény Kálmán	ny.	ág. h.	1860	szh. Csővár lh. K.-Körös Pestm.	részb. fiz. t.	—
Kiskéry Béla	ny.	helv. h	1860	szh. Békés lh. Gyula Békésm.	„	—
Kovács Albert	ny.	helv. h.	1857	Gyoma Békésm.	„	—
Krajner Mihály	ny.	r. k.	1858	Szarvas Békésm.	—	I. félévb. kil.
Lányi Gusztáv	ny.	ág. h.	1860	„ „	—	—
Mandl Jakab	ny.	móz. h.	1859	„ „	—	—
Mocskónyi József	ny.	ág. h.	1860	„ „	—	—
Moysze János	ny.	g. kel.	1855	Markovec Temesm.	fiz. tápd.	—
Molnár János	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Neumann Jenő	ny.	ág. h.	1859	Fazekas-Varsánd Aradm.	fiz. tápd.	—
Opavszky János	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Papp Gyula	ny.	g. kel.	1860	Halmágy Zarándm.	fiz. tápd.	—
Petz Gusztáv	ny.	ág. h.	1859	M.-Berény Békésm.	részb. fiz. t.	—

Név	Nyilv. v. magántanuló.	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápda-osztályz.	Évközb. változás
Pól Gyula	ny.	ág. h.	1860	Szarvas Békésm.	—	—
Pukánszky Béla	ny.	ág. h.	1859	Orosháza Békésm.	½ ingy. t.	—
Radnyán Miklós	ny.	g. kel.	1858	Kurtics Aradm.	fiz. tápd.	II. félév. jött
Rasovszky Adolf	ny.	móz. h.	1861	Szarvas Békésm.	—	—
Rosenfeld Antal	ny.	móz. h.	1860	„ „	—	—
Rosenthal Márton	ny.	móz. k.	1860	Endrőd Békésm.	fiz. tápd.	—
Sárkány Kálmán	ny.	ág. h	1859	K.-Kőrös Pestm	—	—
Schwarc Samu	ny.	móz. h.	1860	K.-Ladány Békésm.	—	—
Sinkovic István	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	II. félév. kil.
Spannagel Samu	ny.	ág. h.	1859	Bulkesz Bácsm.	fiz. tápd.	—
Szabó Gábor	ny.	helv. h.	1859	Gyoma Békésm.	részb. fiz. t.	—
Szlovák Kálmán	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Sztura Szilárd	ny.	g. kel.	1857	Liget Temesm.	fiz. tápd.	—
Tatay László	ny.	ág. h,	1859	szh. Lőrincz lh. Tengőd Tolnam.	ingy. tápd.	—
Toldy József	ny.	ág. h.	1859	Pilis Pestm.	fiz. tápd.	—
Zűsz József	ny.	móz. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—

V. osztály.

Barb Manó	ny.	g. kel.	1857	Pecska Aradm.	fiz. tápd.	—
Cárán Gyula	ny.	g. kel.	1854	Vojtek Temesm.	fiz. tápd.	—
Eiszler Vilmos	ny.	móz. h.	1858	szh. Fegyvernek Hevesm. lh. Gyoma Békésm.	—	—
Eszláry Sándor	ny.	helv. h	1857	T. Földvár Hevesm.	½ ingy. t.	—
Fábry Sándor	ny.	ág. h.	1859	Csaba Békésm.	részb. fiz. t.	—
Füchsel Gyula	ny.	móz. h.	1859	M.-Berény Békésm.	fiz. tápd.	—
Hoitsy Sándor	ny.	ág. h.	1860	szh Buda lh Dános Pest.	fiz. tápd.	—
Humenyik Lajos	ny.	ág. h.	1856	Szarvas Békésm.	—	—
Jánosy Sándor	ny.	r. k.	1860	Póhalma Békésm.	—	—
Jonucás János	ny.	g. kel.	1859	Szemlak Aradm.	fiz. tápd.	—
Keményfy Gyula	ny.	helv. h.	1858	szh. Cece Fehérm. lh. T. Sz.-Miklós Hevesm.	részb. fiz. t.	—
Klein Soma	ny.	móz. h.	1859	Kőtelek Hevesm.	—	—
Koch Károly	ny.	ág. h.	1860	N. Dorog Tolnam.	ingy. tápd.	—
Kóhn Lipót	ny.	móz. h.	1859	szh. Rózsahegy lh. Tepla Liptóm.	—	—
Kolumbán Imre	ny.	r. k.	1857	Szentes Csongrádm.	részb. fiz. t.	I. félévb. kil.
Korosy Albert	ny.	ág. h.	1859	Csaba Békésm.	—	—
Kovács János	ny.	helv. h.	1857	Gyoma Békésm.	fiz. tápd.	—
Külley Zoltán	ny.	helv. h.	1859	szh Kaszaper Csanádm. lh. Szarvas Békésm.	—	—
Kutlik János	ny.	ág. h.	1859	Bánhegyes Csanádm.	ingy. tápd.	—
Kvacsala Károly	ny.	ág. h.	1860	Petrovácz Bácsm.	ingy. tápd.	—
Láng Gusztáv	ny.	ág. h.	1858	Csaba Békésm.	részb. fiz t.	—
Leszich Samu	ny.	ág. h.	1858	Szarvas Békésm.	ingy. tápd.	—
Lux Mór	ny.	móz. h.	1860	„ „	—	—
Masznyik Márton	ny.	ág. h.	1859	T. Földvár Hevesm.	részb fiz. t.	—
Mirkovics Lubomir	ny.	g. kel.	1857	Pivnica Bácsm.	fiz. tápd.	—
Mladin Gergely	ny.	g. kel.	1856	szh. Kurtics lh. Mácsa Aradm.	fiz. tápd.	—
Molnár László	ny.	r. k.	1859	szh. Temesvár lh. Lippa Temesm.	—	—
Monteanu István	ny.	g. kel.	1856	Bobda Torontálm.	fiz. tápd.	—
Mudrity István	ny.	g. kel.	1857	Nagylak Csanádm.	fiz. tápd.	—
Paulovics János	ny.	ág. h.	1859	szh. Nagylak Csanádm. lh. T.-Komlós Békésm.	ingy. tápd.	—
Pokorny Béla	ny.	ág. h.	1858	szh. Maglód lh. R.-Keresztúr Pestm.	ingy. tápd.	—
Popi János	ny.	g. kel.	1854	Csityér Aradm.	fiz. tápd.	—
Rolkó Bertalan	ny.	ág. h.	1858	szh. T.-Komlós Békésm. lh. Kovácsháza Csanádm.	részb. fiz t.	—

Név	Nyilv. v. magántanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápda-osztályz.	Évközb változás
Rottmann Sándor	ny.	móz. h.	1859	szh. Szarvas Békésm. lh. D.-Ványa Hevesm.	—	—
Simon József.	ny.	r. k.	1857	szh. H.-M.-Vásárhely Csongrádm. lh. Túr-Pásztó Hevesm.	—	—
Zoldy Zsigmond	ny.	r. k.	1859	Lázárföld Torontálm.	részb. fiz. t.	—

VI. osztály.

Áchim Gusztáv	ny.	ág. h.	1859	Csaba Békésm.	—	—
Bajcsi Gusztáv	ny.	ág. h.	1858	„ „	fiz. tápd.	—
Baumer Adolf	ny.	móz. h.	1858	T.-Földvár Hevesm.	—	—
Bogovics Ferencz	ny.	r. k.	1855	Szarvas Békésm.	—	—
Bracsok István	ny.	ág. h.	1856	„ „	ingy. tápd.	—
Braun Albert	ny.	móz. h.	1858	„ „	—	—
Bukovinszky János	ny.	ág. h.	1857	„ „	—	—
Deutsch József	ny.	móz. h.	1857	T.-Sz.-Miklós Hevesm.	fiz. tápd.	—
Dlhányi Zsigmond	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Frankó József	ny.	r. k.	1857	„ „	—	—
Fuhrmann Zsigmond	ny.	ág. h.	1857	szh. Alsó-Nána lh. Bonyhád Tolnam.	fiz. tápd.	—
Golian István	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Hajas József	ny.	r. k.	1857	„ „	—	—
Halátyi Soma	ny.	ág. h.	1854	„ „	—	—
Haviar Lajos	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Holvéd Vilmos	ny.	ág. h.	1857	szh. Székács p. lh. Kovácsháza Csanádm.	részb. fiz.	—
Huszár Ferencz	ny.	ág. h.	1857	Orosháza Békésm.	részb. fiz.	—
Jankó Antal	ny.	ág. h.	1857	„ „	részb. fiz.	—
Jánovszky Gyula	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békésm	—	—
Istvánfy Gyula	ny.	ág. h.	1858	Szemlak Csanádm.	—	—
Kodrean János	ny.	g. kel.	1854	Sikló Aradm.	fiz. tápd.	—
Kóhn Dávid	ny.	móz. h.	1857	szh. Szarvas Békésm. lh. Szentes Csongrádm.	—	—
Kóhn Jabab	ny.	móz. h.	1857	Dáva-Ványa Hevesm.	—	—
Kúgyela György	ny.	ág. h.	1856	Szarvas Békésm.	—	—
Küffer Béla	ny.	r. k.	1856	Szárcsa Torontálm.	fiz. tápd.	—
Langhoffer Károly	ny.	ág. h.	1858	szh. Kiszács Bácsm. lh. Ó-Pazova Szlavón.	részb. fiz. t.	—
Léderer Adolf	ny.	móz. h. g. kel.	1852	szh. Cservenka Bácsm. lh. Budapest	—	—
Manoilla Szilárd	ny.		1854	Szabadhely Aradm.	fiz. tápd.	I. félévb. kil.
Mikluca Péter	ny.	g. kel.	1854	Reskulica Zarándm.	fiz. tápd.	—
Müller Rezső	ny.	ág. h.	1855	Mekényes Baranyam.	részb. fiz. t.	—
Novák Károly	ny.	ág. h.	1858	Szarvas Békésm.	—	—
Oravec Lajos	ny.	ág. h.	1855	T.-Földvár Hevesm.	—	—
Pável Aurél	ny.	g. kel.	1857	Lugos Krassóm.	fiz. tápd.	—
Péter Károly	ny.	ág. h.	1858	Kis-Mányok Tolnam.	fél ingy. t.	—
Plavec Béla	ny.	ág. h.	1858	Szarvas Békésm.	—	—
Plavec Jenő	ny.	ág. h.	1856	„ „	—	—
Plavec József	ny.	ág. h.	1857	szh. Orosháza lh. Szarvas Békésm.	—	—
Pól Kálmán	ny.	ág. h.	1858	Szarvas Békésm.	—	—
Popeszku Péter	ny.	g. kel.	1854	Muszka Aradm.	fiz. tápd.	—
Povázsay Mátyás	ny.	ág. h.	1856	Szarvas Békésm.	—	—
Povázsay Zsigmond	ny.	ág. h.	1856	Csaba Békésm.	részb. fiz t.	—
Rapcsák Gyula	ny.	r. k.	1857	Orosháza Békésm.	fiz. tápd.	—
Rosenthal Gyula	ny.	móz. h.	1857	szh. Gyula lh. Csaba Békésm.	—	—
Salac József	ny.	r. k.	1859	Szarvas Békésm.	—	—
Salac Oszkár	ny.	r. k.	1859	„ „	—	—

Név	Nyilv. v. magántanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápda-osztályz.	Évközb. változás
Saláth Tamás	ny.	ág. h.	1855	Csaba Békésm.	részb. fiz. t.	—
Sarlay János	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Steiner Simon	ny.	móz. h.	1856	„ „	—	—
Sváby Géza	ny.	r. k.	1857	Déva-Ványa Hevesm.	—	—
Scheinberger Sándor	ny.	móz. h.	1857	Pécska Aradm.	—	—
Schiller Károly	mag. t.	r. k.	1858	szh. N.-Zombor Bácsm. lh. Ó-Arad Aradm.	—	—
Schlesinger József	ny.	móz. h.	1858	Túrkevi Nagykuns.	—	—
Szendy Károly	ny.	ág. h.	1859	Szarvas Békésm.		—
Szlovák Samu	ny.	ág. h.	1857	„ „	—	—
Weisz János	ny.	ág. h.	1856	Uj-Verbász Bácsm.	ingy. tápd.	—

VII. osztály.

Bárándy Mihály	ny.	r. k.	1857	szh. N.-Abony Pest. lh. Szakálos Hevesm.	—	—
Bartolomeidesz János	ny.	ág. h.	1857	Nagylak Csanádm.	részb. fiz. t.	—
Berec Alajos	ny.	r. k.	1857	T.-Sz.-Miklós Hevesm.	—	I. félévb. j.
Botka József	ny.	ág. h.	1854	Szarvas Békésm.	—	—
Braun Béla	ny.	móz. h.	1857	„ „	—	—
Brauner Gyula	ny.	ág. h.	1857	„ „	részb. fiz. t.	—
Braun Henrik	ny.	móz. h.	1857	szh. M.-Túr Hevesm. lh. Karcag Kunság	—	—
Braun Zsigmond	ny.	móz. h.	1858	szh. Gyoma lh. Szarvas Békésm.	—	—
Csató Kálmán	ny.	helv. h.	1858	Szentes Csongrádm.	részb. fiz. t.	—
Csernák János	ny.	ág. h.	1856	Szarvas Békésm.	—	—
Cingel Mihály	ny.	r. k.	1858	szh. Martfű lh. T.-Földvár Hevesmegye.	fiz. tápd.	—
Filip Adolf	ny.	móz. h.	1857	szh. Elek Aradm. lh. Csaba Békésm.	fiz. tápd.	—
Füchsel Adolf	ny.	móz. k.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Gally János	ny.	ág. h.	1856	Csaba Békésm.	fél ingy. t.	—
Goldstein Pál	ny.	móz. h.	1856	Sz.-András Békésm.	—	—
Gremsperger József	ny.	r. k.	1857	szh. Csorvás lh. Orosháza Békésm.	fiz. tápd.	—
Grosz Ignátz	ny.	móz. h.	1853	szh. T.-Füred lh, N.-Iván Hevesm.	—	—
Herkl Ferencz	ny.	r. k.	1857	T.-Sz.-Miklós Hevesm.	—	—
Kemény Károly	ny.	ág. h.	1856	M.-Berény Békésm.	ingy. tápd.	—
Kenéz Kálmán	ny.	helv. h.	1857	Túrkeve N.-Kúns.	—	I. félévb. kil.
Kis Gyula	ny.	ág. h.	1856	szh. Uj-Verbász lh. Zombor Bácsmegye.	részb. fiz.	—
Kovács László	ny.	helv. h.	1855	Szentes Csongrádm.	—	—
Kramer György	ny.	ág. h.	1854	Kis-Mányok Tolnam.	részb. fiz.	—
Lavatka Gyula	ny.	r. k.	1856	Békés Békésm.	—	—
Lombay Géza	mag. t.	r. k.	1855	szh. Budapest lh. Gyöngyös Hevesm.	—	—
Lukesch Lajos	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békés	—	—
Matéfy Ferenc	ny.	ág. h.	1856	Szentes Csongrádm.	—	—
Masznyik Endre	ny.	ág. h.	1857	T.-Földvár Hevesm.	részb. fiz.	—
Mocskónyi Gusztáv	ny.	ág. h.	1855	szh. T.-Szele Pestm. lh. Csány Hevesm.	ingy. tápd.	—
Nyiry Elek	ny.	helv. h.	1856	szh. Gyoma lh. Szent-András Békésm.	részb. fiz. t.	—
Popovics Elek	ny.	g. kel.	1858	Ótlaka Aradm.	„	—
Pollák Ignácz.	ny.	móz. h.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Sárkány Jenő	ny.	ág. h.	1858	szh. K. Körös Pestm. lh. Szarvas Békésm.	—	—

Név	Nyilv. v. magántanuló	Vallás	Születési év	Szül- és lak-hely	Tápda-osztályz.	Évközb. változás
Schnell Sándor	ny.	ág. h.	1855	szh. Péteri lh. Vadkert Pest.	részb. fiz. t.	I. félév. jött.
Schroth Péter	ny.	ág. h.	1856	Vadkert Pestm.	„	—
Szailer Gyula	ny.	ág. h.	1856	Csaba Békésm.	fiz. tápd.	—
Torkos Kálmán	ny.	ág h.	1857	Orosháza Békésm.	részb. fiz. t.	—
Ungurián Ambrus	ny.	g. kel.	1857	Ótlaka Aradm.	fiz. tápd.	—
Valberti Lajos	ny.	r. k.	1856	K.-Tarcsa Békés.	ingy. tápd.	—
Valkovszky Mihály	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Vucsák Sándor	ny.	r. k.	1856	Szentes Csongrádm.	—	—
Zvarinyi Lajos	ny.	ág. h.	1856	Uj-Verbász Bácsm.	ingy. tápd.	—

VIII. osztály.

Bácsy Lajos	ny.	helv. h.	1854	Gyoma Békésm.	részb. fiz. t.	—
Baranyi Lajos	ny.	ág. h.	1853	szh. Szerb-Cernya lh. N.-Cernya Torontálm.	részb. fiz. t.	II. félévb. k.
Császár Ferencz	ny.	r. k.	1853	Gyula Békésm.	fiz. tápd.	—
Diel Károly	ny.	ág. h.	1855	Zsombolya Torontálm.	fiz. tápd.	—
Dimitreszku György	ny.	g. kel.	1853	Keszinc Temesm.	fiz. tápd.	—
Ehrlich Jakab	ny.	móz. h.	1854	szh. Sz.-András Békésm. lh. Szegvár Csongrádm.	—	—
Elefánt József	ny.	ág. h.	1855	Szarvas Békésm.	—	—
Felnekán Pál	ny.	g. kel.	1852	Mondorlak Aradm.	fiz. tápd.	I. félévb. kil
Foltényi Elemér	ny.	r. k.	1854	Orosháza Békésm.	—	—
Földesy Elek	ny.	r. k.	1854	szh. T.-Földvár lh. T.-Kürt Hevesmegye	részb. fiz. t.	—
Füchsel Armin	ny.	móz. h.	1857	M.-Berény Békésm.	fiz. tápd.	—
Gally Béla	ny.	ág. h.	1855	Csaba Békésm.	ingy. tápd.	—
Golian Samu	ny.	ág. h.	1855	Szarvas Békésm.	—	—
Jakabffy Dezső	ny.	r. k.	1855	szh. Orosháza Békésm. lh. Dombegyháza Csanádm.	—	—
Kemény Ödön	ny.	ág. h.	1856	szh. Csővár lh. K.-Kőrös Pest.	részb. fiz. t.	—
Koch József	ny.	ág. h.	1854	Verbász Bácsm.	ingy. tápd.	—
Krajcsovic Samu	ny.	ág. h.	1856	Szarvas Békésm.	—	—
Kriván János	ny.	r. k.	1852	Palota Csanádm.	—	—
Kulik Dezső	ny.	r. k.	1855	Czibakháza Hevesm.	—	—
Lévay Antal	ny.	r. k.	1853	szh. N.-Sz.-Miklós Torontálm. lh. Szarvas Békésm.	—	—
Linde János	ny.	ág. h.	1854	szh. Wartenberg Silezia lh. Gyula Békésm.	részb. fiz. t.	—
Mártonfy Dezső	ny.	ág. h.	1855	szh. Petrovác lh. Keresztur Bácsm.	részb. fiz. t.	—
Masznyik Gyula	ny.	ág. h.	1856	T.-Földvár Hevesm.	részb. fiz.	—
Molitorisz Lajos	ny.	ág. h.	1854	Alberti Pestm.	½ ingy.	—
Officireszku József	ny.	g. kel.	1854	Sistarovec Temesm.	fiz. tápd.	I. félévb. kil.
Popovics Silvester	ny.	g. kel.	1855	Békés Békésm	fiz. tápd.	—
Prikkel Gyula	ny.	r. k.	1856	szh. T. Szajor lh. Czibakháza Hevesm.	—	—
Sarkady N. Mihály	ny.	helv. h.	1855	Szentes Csongrádm.	—	—
Schneider Frigyes	ny.	helv. h.	1853	Verbász Bácsm.	részb. fiz. t.	—
Spannagel József	ny.	ág. h.	1853	Bulkesz Bácsm.	fiz. tápd.	—
Svábу Lajos	ny.	r. k.	1855	szh. K.-Ladány Békésm. lh. Déva-Ványa Hevesm.	részb. fiz. t.	—
Szegedy Kálmán	ny.	helv. h.	1858	T.-Földvár Hevesm.	részb. fiz. t.	—
Szemian Kálmán	ny.	ág. h.	1856	Csaba Békésm.	—	—
Szlovák Pál	ny.	ág. h.	1857	Szarvas Békésm.	—	—
Totovics József	ny.	g. kel.	1854	Nagylak Csanádm.	fiz. tápd.	—
Várady Károly	ny.	helv. h.	1856	szh. Sámson lh. Királyság Csongrádm.	—	—
Vecsery Imre	ny.	helv. h.	1854	Szentes Csongrádm.	—	—
Veres Imre	ny.	ág. h.	1853	Crosháza Békésm.	ingy. tápd.	—
Zahorec János	ny.	ág. h.	1853	Szarvas Békésm.	—	—

Röviditmény-magyarázat

a tápdarovatban

fiz. tápd. = oly tápdás, ki az egész 44 frtnyi dijt fizeti;
részb. fiz. = a ki leszállitott dijt: 28 v. 24 frtot fizet;
$^1/_2$ *ingy.* = félig ingyenes, a ki t. i. a 28 v. 24-nek csak felét fizeti;
ingy. tápd. = ingyentápdás.

VII.

Népességi átnézet.

A) **Az összes bekeblezett népesség átnézete:**

Osztály	Tanulói minőség szer.		Tanodázási előzet szerint						Vallás szerint					élelmezési mód szerint		Egyes osztályok létszáma szerint
			kebelbeli				jövevény**									
			áthelyzett*		ismétlő											
	nyilvános	magántanuló	nyilv. tan.	mag. tan.	nyilv. tan.	mag. tan.	nyilv. t.	mag. t.	ág. hitv. ev.	helv. hitv. ev.	r. kath.	gör. kel.	móz. vall.	tápdás	nem tápdás	
I.	74	3	—	—	2	—	72	3	38	9	10	3	17	24	53	77
II.	62	2	58	1	1	—	3	—	40	2	12	3	7	18	46	64
III.	62	—	59	—	—	—	3	—	19	3	3	11	26	20	42	62
IV.	51	—	45	—	—	—	6	—	27	3	3	8	10	22	29	51
V.	36	—	26	1	1	—	9	—	13	4	5	8	6	25	11	36
VI.	53	2	51	—	—	1	2	1	31	—	9	5	10	20	35	55
VII.	41	1	33	—	—	—	8	1	19	4	9	2	8	21	21	42
VIII.	39	—	36	—	—	—	3	—	17	5	9	6	2	23	16	39
Össz.	418	8	308	2	4	1	106	5	204	30	60	46	86	173	253	426

*) T. i. a közvetlenül előző itteni osztályból feljebb lépett.

**) Értendő: közvetlenül más intézet kebléből ide került ifju.

B) A tanév végén jelenvolt ifjuság átnézete.

Osztály	Az ezévre bekeblezett 426 tanuló közül: év elején jelen volt: nyilv. tan.	magánt.	összesen	évközben kilépett: nyilv. tan.	magánt.	összesen	évközben jött: nyilv. tan.	magánt.	összesen	évzártáig megmaradt: nyilv. tan.	magánt.	összesen
I.	74	3	77	4	—	4	—	—	—	70	3	73
II.	62	2	64	3	—	3	—	—	—	59	2	61
III.	61	—	61	3	—	3	1	—	1	59	—	59
IV.	50	—	50	2	—	2	1	—	1	49	-	49
V.	36	-	36	1	—	1	—	—	—	35	—	35
VI.	53	2	55	1	—	1	—	—	—	52	2	54
VII.	39	1	40	1	—	1	2	—	2	40	1	41
VIII	39	—	39	3	—	3	—	—	—	36	—	36
Össz.	414	8	422	17	—	17	4	—	4	400	8	408

A tanév végéig megmaradt 408 nyilvános és magán növendékek közül

Osztály	vallásra: ág. h.	helv. h.	róm. k.	gör. k.	móz. h.	anyanyelvre nézve: magyar	szláv	német	román	Korra nézve (éves): 10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20 v. több	élvezett jótétekre s tanodai könnyebbittetésre nézve: ingyen v. olcsón nyert élelmezést a tápdában	felmentetett: tandíjtól	tanszeri járuléktól	rajzpénztől	zongoradíjtól	ösztöndíjasok és jutalmazottak
I.	35	9	9	3	17	50	18	2	3	2	19	27	16	5	3	1	—	—	—	—	18	—	1	1	—	—
II.	39	1	11	3	7	43	12	3	3	1	5	14	21	12	7	1	—	—	—	—	12	2	—	1	—	1
III.	18	3	3	9	26	44	5	1	9	—	1	6	19	10	14	7	1	1	—	—	6	7	1	3	—	3
IV.	26	3	2	8	10	38	4	1	6	—	—	—	1	17	18	6	4	1	2	—	10	9	2	8	—	5
V.	13	4	4	8	6	25	4	—	6	—	—	—	—	5	13	6	6	3	—	2	13	2	—	—	3	8
VI.	31	—	9	4	10	45	5	—	4	—	—	—	—	—	5	11	21	8	4	5	10	7	3	—	5	11
VII.	19	3	9	2	8	38	1	—	2	—	—	—	—	—	—	5	16	13	4	3	16	2	2	—	4	10
VIII	16	5	9	4	2	31	—	3	2	—	—	—	—	—	—	1	2	6	10	17	14	1	—	—	—	9
Össz.	197	28	56	41	86	314	49	10	35	3	25	47	57	49	60	38	50	32	20	27	99	31	9	13	12	47

*) Az első osztály növendékei közül 1 az őszszel himlőben, 1 tavasszal idült bajban meghalt. Ezeket rövidség okáért szintén csak a létszámból évközben kilépettek sorába igtatjuk — e rovatban lényeges a levonás lévén, miként a következőben a hozzáadás.

**) Az ingyenes és részben fizető tápdásoktól élvezett jótékonyságot mennyisége szerint meghatározva láthatni a VIII. alatt következő „Tápda" cimű kimutatásban.

***) Tanszeri járulék cimén (a taneszközi gyüjtemények gyarapitására) fejenként 1 frt 20 kr. szedetik; zongoratanitásért jár 1 évre 20 frt; a tandij többféle osztályzatu: a teljes t. i. 14 frt; de ez a patronátusi községek fiainál 10-re, illetőleg a fentartásban legérdekeltebb szarvasiaknál 6 frtra van leszállitva.

VIII.
Tápda.

Dlhányi ephorus közleménye nyomán.

Tápdai étkezésben, mely cimen az illetőknek minden délben osztatik: jó minőségü elegendő húsleves, hús, vastagétel és egy-egy font kenyér, részt vettek összesen 173a-n, kik közül voltak:

1) *teljes dijt* fizetők 44 frtjával 73.
2) *részben fizetők* még pedig
a) 28 frtjával 32.
b) 24 „ 41.
c) 14 „ 2.
d) 12 „ 8.
3) *ingyenesek* 17.

Összeg 173.

Teljes dijt fizetni kötelezvék azok, kik vagyoni s egyéb körülményeiknél fogva igényt nem tarthatnak leszállitott dij mellett felvételre. *A leszállitott dij a patronátusi községek szegényeire nézve* 24, a többiekre nézve 28, illetőleg a hol feledij elengedtetik, ott amazokra nézve 12, emezekre nézve 14 frtot tesz.

A fentkitett dijakon fölül minden tápdás tartozik fizetni egy-egy forintot *étkezési eszközök és orvoslási dij cimén.*

A tápdai jótékonyságok leginkább az évi szupplikációkból födöztetnek.

Esti convictus Ez mint a tápdának függelékét képező, de attól egészen külön kezelt intézet, minden segélyeztetést nélkülözve, egyedül az abban résztvevők dijaiból tartja fen magát. 34 frtnyi fejenkinti évdij fizetése mellett részt vettek abban ezidén 65-en, kik hetenként kétszer kaptak pörkölthúst, háromszor sültet vastag étellel, kétszer tésztás ételt; és minden este $^1/_3$ fontnyi kenyeret fejenkint.

A tápdai ifjuságot f. tanévben megvendégelte egy izben Mikolay Mihály szarvasi ügyvéd, más alkalommal Tatay István igazgatótanár.

IX.
A tanoda jótevői és jótéteményesei.

A) Adományok a tanoda javára.

Nyomasztó s lehangoló pénzviszonyaink közt is van szerencsénk ezévről következő, az intézet javára nyujtott, adományokat nyilvános köszönettel feljegyezni:

a) *általán a főiskolára*:

1. a nagym. ág. h. ev. *egyházegyetem*, Zelenay-alapitvány cimen 40 frt.
2. *Spannagel József* bulkeszi lelkész gyüjt. 3 frt 73 kr.
3. n. *Liska Mihály* szarvasi lakos hagyatéka 2 frt.

Összesen 45 frt 73 kr.

b) *A tápdára* a supplikáczióbéli adakozáson fölül:

1. *Medveczky József* szarvasi egyik gyógyszerész ur 35 frt 41 kr.
2. nagytiszt. *Kutlik János* bánhegyesi ev. lelkész ur 4 frt.

Összesen 39 frt 41 kr.

c) *Az épitkezési alapra* folytatólag

1. *a szarvasi takarékpénztár* t. igazgatósága 100 frt.
2. t. *Istvánfy Béla* ügyvéd Szemlakon mint egykori szarvasi tanuló 10 frt.

3. nagytiszt. *Kutlik János* bánh. lelkész mint egykori sz. tan. 10 frt.

4. t. *Gajdács Pál* szarvasi s. lelkész szintugy 10 frt.

5. t. *Ladics György* gyulai ügyvéd régebben aláirt nagyobb adományán fölül, ujabban szintazon cimen 10 frt.

6. t. *Bartolomeidesz János* nagylaki szolgabiró szintazon cimen 10 frt.

7. t. *Mikolay Mihály* szarvasi ügyvéd szintazon cimen 15 frt.

8. t. *Soós István* turkevi birtokos 5 frt.

9. t. *Kenéz Sándor* túrkevi járásbiró 5 frt.

10. t. *Povázsay Máté* csabai tanitó 3 frt.

11. *Bárándy Mihály* VII. osz. tan. 5 frt.

12. *Rottman Farkas* fényképész ur és tanuló öcscsei 10 frt.

13. *Kis Mihály Gyuró* szarvasi polgár mint az iskola barátja, több rendbeli s különösen tavaly e czélra nyujtott tiz frtnyi adománya után, ujabban hozott*) 5 frt.

Összesen 198 frt.

d) *A főgymnasiumi tornaalapra*, melyre a gyüjtést meginditottuk, (a gyüjteléket takarékpénztárba helyeztük.)

1. t. *Kilián Frigyes* pesti könyvárus ur 200 frt.

2. *Lévay Imre* szarvasi czukrasz ur 10 frt.

3. *Andrássy János* szarvasi czukrász ur 10 frt.

4. *Totovics József* tanuló 5 frt. 5. A közvizsgai hangversenyből 40 frt.

Összesen 265 frt.

c) *A főgymnasiumi könyvtárról* megemlékeztek nagyobbszerü könyvadományokkal:

Végrendeletileg a szarvasi főgymnasiumnak 14 év előtti kedves természettanára Dorner József, ki azóta a pesti ev. főgymnásiumban müködött; kinek is 15 becses természettudományi műből álló hagyatékát részletezve láthatni fennebb V. A. alatt;

a *Magyar Tudományos Akademia* (lásd ugyanott.)

ntü. *Horváth Sámuel* főisk. tanácsosunk (a 36 kötet u. o. felsorolva) végre

mélt. báró *Podmaniczky Frigyes* ur. E nemes pártfogó ugyanis, a sok fáradozást és bőkezüséget, mellyel főiskolánkat 12 éven át, részint csperességi részint kerületi felügyelő minőségében előmozditani törekedett volt, legujabban, a felügyelői hivataltól visszavonultakor, kegyes volt az ő 89 nagy kötetből álló országgyülési irománytárát ide ajándékozni.

B) A tanoda jótéteményesei.

a) a VII. B. alatti átnézet kitünteti, hogy ezidén azok közül kik a tanév végén jelen voltak, *tápdai* ingyen vagy olcsó élelmezésben 99-en, tandijmentességben 31-en, intézeti ingyen-zongoratanitásban 12-en, rajzpénzelengedésben 13-an részesültek.

b) *Ösztöndijasok*

I. *Autonom körünkön kivüli* alapitványokból élveznek

Jettim-féle ösztöndijt: *Svábу Lajos* VIII. (60 frt.) *Haviár Lajos* VI. (50 frt.) és *Külley Zoltán* V o. n. (60 frt.)

Szervüszky-féle g. kel. ő. dijt: *Sztura Szilárd* IV. o. n. (105 frt.)

Végőrségi ösztöndijt: Langhoffer Agost III. o. n. (120 frt.)

II. *Egyházegyetemi, kerületi, s helyi saját alapitványainkból.*

1. *Ösztöndijt nyertek* a következők:

Teleki-Rothféle ö. dijt 42 frtjával 5-en: *Golián Samu, Krajcsovics Samu, Masznyik Gyula, Veres Imre* VIII és *Mátéfi Ferenc* VII. o. növ.

a 30 frtos Beyschlag-Töltéssy ö. dijt *Csató Kálmán* VII. o. n.

a 2. *Boczkó Dániel-féle* ö. dijt 24 frtjával *Kovács László* és *Zvarinyi Lajos* VII. o. n.

az *Urszinyi Andor-féle* 25 frtos ö. dijt *Masznyik Endre* VII. o. n.

a bányakerületi 105 frtyi ö. dijt részletekben: VIII. oszt. *Gally Bela, Koch József, Szlovák Pál*; VII. oszt. *Gally Jáuos, Kis Gyula,* VI. oszt. *Jankó Antal, Istvánfy Gyula, Péter Károly, Povázsay Zsiga, Saláth Tamás, Weisz János,* V. oszt. *Fábry Sándor, Koch Károly, Kutlik János, Masznyik Márton,.* IV. oszt *Haviár Gyula, Petz Gusztáv, Toldy József,* III. oszt. *Payor József, Petyován András,* II. oszt. *Kvacsala János.*

2. *Jutalmat nyertek:* a 14 frt Haviár Dániel jutalmat *Braun Zsiga* VII. o. n., a 8 frtos Vozárik Pál jutalmát *Láng Gusztáv* V. o. n., a szarvasi festők jutalmát (8 frt.) *Sárkány Jenö* VII. o. n., az 5 frtos

*) Kis Mihály Gyuró név helyett a tavalyi programm 31-dik lapján 34. f. szám alatt tévesen áll: „ifj. Kis Mihály városképv.“

Debreceni Endre jutalmat *Achim Gusztáv* VI. o. n., az 5½ frt Székács József jutalmat *Pukánszky Béla* IV. o. n., Dancs Béla ezüsttallérját *Klein Samu* V. o. n., mélt. gróf Bolza Antalné Brudkovszky Amália 6 aranyát: *Szegedy Kálmán* VIII. *Czingell Mihály* VII. *Bogovics Ferencz, Küffer Béla, Steiner Simon* VI. *Eszlári Sándor* V. o. növ.

X.

Töredékes jegyzetek tanév nyitásról és zárásról, s évi eseményekről.

Az 1873-iki nyár az ő életirtó járványával, mely juniustól szeptemberig szinte összes tanodavidékünket gyászba boritotta, s azzal az aszállyal és rozsdával, mely a leginkább nyers termelésből pénzelő alföldnek aratási reményeit szinte harmadizben meghiusitotta, társulva a különben is adva volt országos pénzválsághoz, habár főiskolánkat közvetlenül, kivéve a gazdasági téren, érzékeny csapással nem illette is, ennek évkönyvéből szintén megkövetel komor emlékei számára egy lapot. Mig ugyanis a járvány egyeseknél és családoknál a létezési feltételeknek, a pénz- és terméshiány pedig a mindennapi kenyérnek alantos és fájó eszmekörébe látszott levonni minden gondot és figyelmet: félő volt, hogy egyrészt az elszegényedés és satnya tengélet maga sokára megcsökkenti a fizikai tehetséget: részesithetni legjobb akarat mellett is a megilletö kultusban az emberiség egyetemesb, közvetettebb érdekeit; másrészt ugyanezen érdekek s az ezeket szolgáló intézetek iránt a lankadt közhangulatban meg találja magát fészkelni a hidegvette közömbösség. Fenyegetni látszott e szerint bennünket nem kevesebb, mint a történeti csapások legnagyobbika, melyet hosszas háború nyomorai és egymástérő inség-évek szoktak felhalmozni, hogy megállitsák a nemzeti mivelődés folyamát, megtámadván a végszükség által a társadalom ama szent, jobb időkről örökölt erkölcsi és anyagi tartaléktőkéjét, melyből a magasabb mivelődés nyeri eszközeit. Azonban, hála az égnek, a vész a maga anyagiságában elvonulván, ámbár a merre járt és gázolt, sirok, árvák és segélykiáltók ezreit hagyta hátra lábanyomában, és a munkaerők sorait ugyabban megtizedelte mint a legbőszebb háború: mégis szellemi tekintetben a ritkult népen ujfent megvalósult Eötvös József ama mondása: „az alföld gazdagsága nem jó földjében, de jó népében van.“ Az élve-maradottak ugyanis önbajukat s önbújukat elmeritették a nemes buzgalom versenyében, mellyel kiskoru árváknak ápoló kebleket nyitni s ahol kellett, vagyonkát is teremteni örvendettek, egyes munkabiróknak pedig, kikre az üres csürből a téli és tavaszi éhség látszott eleve rémszemeket vetni, munkát — életre és szabadságra való népnek legszebb adományt — nyujtottak. És ami bennünket, mint intézetet, leginkább tartozik érdekelni, a közmüvelódés elejtett fonala, a kedélyek egyensulyának helyreálltával, legott felvétetett, vagy talán az el sem volt ejtve egészen, miként azt főiskolai népességünk igen szabályszerü megjelenése és létszámának nem csökkenő, de növekvő arányban lett alakulása, ugy a fentartó patronatusi községek változatlan fizetési pontossága és készsége következtetnünk engedi.

Multévi programmunk utolsó lapján odavetőleg közöltük, miként lettünk a szintoly hirtelen váratlanul, mint vadul fellépett cholera által szétrebbentve; miként láttuk jónak, a tanév némely zárteendőinek abbanhagyásával, junius 20-kának reggelén az ifjuság hazaküldését rögtönözni s a többi közt az érettségvizsgát is a közegészségi állapot fordultára elhalasztani. E gyors elhatározást a következmény olyannak igazolta, mint a mely igen kényes felelősségünk józan felfogásából s nem fejevesztett ijedség elhamarlásából merült fel. Ugyanis csak nehány órával az ifjuság elvonulta után a városnak éppen azon táján, melyen a tanulók szállásolnak, a betegülés és halálozás korábban szórványos esetei tömegesen mutatkoztak; viszont eltávolitott ifjainkból egyet sem ragadott el a vész. Amire nézve tévedtünk, az a járvány nem sejtett huzamossága volt. Igy történt, hogy a tanévnyitást szept. 1-ről, mikorra bizonyoskint hirdettük vala, el kelle halasztanunk szept. 14-re. Ezt előzőleg szept. 7-re rendeltük be a maturizálokat, kik is e napon hiánytalanul, számszerint 40-en megjelentek, és a Kemény Mihály felügyelő és Sárkány János főesperes vezetése alatt véghezment vizsga eredményéül éretteknek nyilvánitattak, még pedig *hatan* kitünő, *kilenczen* jeles, *tizennyolczan* jó, *heten* — s ezek közül ketten csak javitó vizsga alapján — kielégitő bizonyitvánnyal. (Neveik: Argyelán János, Barth Ferencz, Bartók Imre, Becht Henrik, Beck Otto, Braun Ignácz, Braun Sándor, Büchler Mór, Csató Zsiga, Deutsch Armin, Döring Lajos, Fischer Lajos, Friedmann Kálmán, Halasy Szilárd, Herkel Antal, Hojcsy Gida, Huszka József, Jeszenszky János, Kemény Lajos, Klein Miksa, Kovács Lajos, Lakner Albert, Neuman Soma Nitsch Károly, Pokorny László, Pollak Dani, Pollak Ignácz, Rapcsák Emil, Rottman József, Sarlay Pál, Szucsu Szilvius, Szuricseszku Tivadar, Szendy János, Tessényi Pál, Vadnay Péter, Vágfy Géza, Veinrich Vilmos, Vigh Kálmán, Züsz Gyula, Zsoldos Pál.) Ezek közül 7-en hittudományi, 11-en jogtudományi, 9-en gyógytu-

dományi, 1 nyelvészeti, 4-en mérnök-épitészeti szakra, 1 erdőszeti, 1 hajószati, 1 hivatalnoki, 5-en gazdasági pályára szándékoztak lépni.

A hirlapilag kitüzött napon immár az uj tanév megnyittatván, a járulékok pontos egybesereglése folytán, mindjart a tanév elején jelen volt 414 tanuló, tehát csak 12-vel kevesebb, mint a mennyi, számitván az évközben hullározottakat, egész évre bekeblezve lett. Az algymnasiumi osztályok létszámai felfelé lépcsőnkénti fogyást mutatnak, az év elején igy: I. 77, II. 64, III. 61, IV. 50; a felgymnasiumban a középső osztályok domborodnak ki számaikkal, év elején igy: V. 36, VI. 55, VII. 40, VIII. 39, s még inkább az év végén igy: V. 35, VI. 54, VII. 41, VIII. 36. A felvételtől igyekeztünk a lehetségig eltávolitni olyanokat, kik korábbi tapasztalataink szerint hivatlanok a tanulásra s elég szellemtelenek nem annyira tudományos képzés, mint inkább csak bizonyitvány nyerhetése végett járni a tudomány tanodáját. Évek óta egy sajátszerü nemét a zaklattatásnak szenvedjük az ugynevezett magántanulóktól, kik is többnyire irodákból, hol időnap előtt alkalmaztatva, szárnyaszegett lélekkel kenyerüket keresik, a VI-, VII-, és főként VIII-dik osztály növendékeinek jelentkeznek, de oly indokok és bizonyitványok alapján többnyire, melyek ez igény jogosultságát, legalább a mi felfogásunk és lelkiismeretünk szerint, vagy éppen nem, vagy kétesen tüntetik ki. Midőn nyilvánosan tanuló nagyobb ifjaink jó részénél, kivált ez idén, lelkiismeretlen felületességet, mely a bizonyitványt nézi célnak, s a fegyelmesebb tanulástól s általán minden kitartó és izzadsággal járó munkától irtózásnak kórtünetét külömben is bajba kerül ellensulyoznunk és leküzdenünk: e nihilizmusnak nem szeretnénk valami kiváltságos szabadalmat nyitni a magántanulói minőségben. S ezt évek óta annyival inkább vonakodunk megtenni, mivel saját önkényünk korlátozása végett is éppen mi javasoltuk az iskolai törvények azon szövegezését, mely a magyarhoni á. h. ev. egyházegyetem 1871-ki jegyzőkönyvébe felvétetett, hol is a B. I. 1. 2. pontok igy szólnak: „A gymnasiumi tanuló lehet nyilvános vagy magánnövendék, de rendkivüli hallgató nem. Minden akár nyilvános, akár magánnövendék külömbség nélkül tartozik bizonyos intézetnél, még pedig egyszerre csak egynél, s éppen csak abba az osztályba, mely rá nézve a legutóbbi tanévről nyert bizonyitvány szerint következik, bekeblezve lenni, s magára minden tantárgyat, gyakorlatot, vizsgát, fegyelmi törvényt válogatás nélkül kötelezőnek ismerni, melyeket az illető tanodai felsőbbség elé irt. Magánnövendék számára semmi kivételes vizsgai vagy áthelyezési kedvezmények nem nyujtatnak.“ Midőn tehát egyrészt paedagógikai lelkiismeretünk, mely tartozik a mérveket a nemzeti mivelődés követelményeitől, s nem öntudatnélküli egyesek aspiratióinak törpeségétől venni, másrészt irott szabványok is e pontra nézve ekként irnak körül bennünket: ezidén is nem kevesebb mint 20 olyféle magántanulói kérvényre, milyet a fenebbiekben jellemeztünk, kelle intézetünk részéről tagadó választ adnunk: mit is e helyütt nyilvános figyelmeztetésképp érintünk, s érintünk oly reményben, hogy hasonló sikeretlen lépésekkel egynémelyek jövőben sem magukat sem minket fárasztani nem fognak. Az ifjuság számos egyéneinél a cselekvőségre ezidén még az egészségi viszonyok is levonólag hatottak. Ugyanis a cholerát nyomban váltották fel, habár nem éppen gyilkos jelleggel, a tüdő- és torokgyuladás s a himlő; de csakis ez utóbbinak lett, még az ősszel, áldozata az I osztály egy kis növendéke: Tóth Mátyás szarvasi fiú.

A tanárkart hivatásszerü munkásságában sem az időviszonyok súlya, sem a nehezebb kezeletü ifjak inkább emelkedő mint apadó száma nem zsibbasztotta meg. Kivéve Szendyt, a szorgalmas és tudományos szakférfit, ki veszélyes szemgyengülés miatt három héten át szorult kartársak általi pótoltatásra, mindnyája ép erőben és szakadatlanul fáradozott a szép feladat megoldásán, azon munkaosztály szerint, melyet jelen programm II-, III- és IV-ik cikkjeiben, illetőleg táblázataiban láthatni név, tárgy és osztály szerint kimutatva. A rajz, mely tavat még csak a 3 alsó osztálynál volt kötelezőleg behozva, ez idén már a IV-ben is kötelezőként szerepel s ez folytattatni fog esztendőre a következő osztályban. A müvészetekben a haladás ezidén is kielégitő volt. — A *tornára* nézve a patronátus a tanév elején tartott közgyülésben határozta, hogy e tanág az egész ifjuságra nézve kötelezővé tétetvén, e cimen szedendő tandijacska alapján még az $187^4/_5$-ki tanév megnyiltáig egy rendes tornatanári állomás rendszeresztessék: ujabban azonban e határozatát oda módositotta, hogy a folyvást pénzhiányban szenvedő közönség kimélése szempontjából, hacsak a viszonyok hamarjában kedvezőbbre nem fordulnának, a tornatanár beállitásával még 1 évet várjunk, odáig maradva az eddigi szerény provizoriumnál. Külömben a felállitandó torna alapjára a gyüjtést megindituttuk, s az eddigi gyüjteléket (265 frt) „torna-alap cimen az itteni takaréktárba helyeztük; Kuczkay János ügyvéd urtól pedig igéretet birunk, hogy, a felállitástól kezdve ő évenkinti 20 forinttal fog járulni ez alaphoz. Némi eszmetársulat nyomán jelentjük azt is, hogy a főgymnaziumi udvar ligetté alakitását, inkább egészségtani, mint diszitési kivánalom szempontjából, végrehajtottuk. — Kimélni kelletvén egy ideig a főgymn. pénztárt, mint a melynek fölöslegét az epitkezési terhek törlesztése vonja el, a tudományos gyüjtemények közül az idén csakis a könyvtár gyarapitására szoritkoztunk, ennek szaporitása is nagyobb részben b. Podmaniczky Frigyes és a M. T. Akademia ajándékai, s egykori tudós kartársunk néhai Dorner József 15 nagy műből álló hagyatéka által eszközöltetett. — A vallásosságnak az ifjuság közti élesztését és táplálását célozták: a különféle felekezet sze-

rinti istenitiszteletnek hetenkint egyszer kötelező látogatása, a vallástani órák összekapcsolása sz.. éneklésével, a kisebb osztályokkal vasárnaponkint a tantermekben tartott ájtatoskodás, s a prot. ifjusággal kétszer, dec. és junius elején, ünneplett deprekáció. — Mint a nagyobb tanulók önkényte. munkásságának egy ébresztő eszköze és gyuponja emlitendő a VII és VIII. osztály növendékeinek *önképző* köre, mely a tagokat irályozásban és kölcsönleg gyakorolt birálásban miveli. E kör, idáig egy évtized óta, Zsilinszky tanár által vezettetett, s ugyancsak az ő elnöklése mellett ezidén is megtartá szokásos szavalóünnepét máj. 15-kén s ennek kapcsolatában felavatta a Vajda emléke körüli uj rácskeritést, mely a lelkes ifjuság filléreiből nyerte létesülését. — Nagyszerü örömünnepély, melyen az összes vidék szine virága a szokott találkozni, a szarvasi tanuló ifjuság, diszes táncvigalommal összekötött májusünnepe, mely ugy látszik, a közizlés igényeinek ez évben is, szintén Zsilinszky tanártól rendezve, illően megfelelt. Ez ünnep helyisége, a nemes birtokosnak eléggé meg nem hálálható kegyéből, egy az anya Körös és ennek átmetszete által képezett sziget, melyet mélt. gr. Bolza István, az alföld egyik legnagyobbszerü és legmegragadóbb műligetévé varázsolt és az atyai szeretet szép vonásával Anna-ligetnek keresztelt. Mellékesen itt érintem, mit tárgyrokonságnál fogva a torna kapcsolatában kell vala érintenem, hogy a Körös, mely alig száz lépésnyire a főgymnázium homlokzatától hömpölygeti kanyargó vizét, ifjainknak az uszási gyakorlatokra igen kinálkozó elemet és alkalmat nyujt, aminthogy sokszor hallottuk a megjegyzést, hogy szarvasi tanuló és jó uszó két szinte kapcsolatos fogalom.

Évkönyveinkben jelentékeny mozzanatokul szerepelnek nevezetesebb férfiak koronkénti látogatásai. E részben jelen évről, nem emlitve az elnökségnek s a pátronatus több lelkes tagjának gyakori hivatalos megfordulását a tanodában, kiemeljük a következőket: b. Podmaniczky Frigyes ur, korábban kerületi felügyelő, de tovább is főiskolánk egyik legtevékenyebb pártfogója s ifjuságunk magas szellemü barátja, mint más években is tenni szokta, mult szept. végivel a tanórák folyamata alatt végig látogatott az osztályokon s megtekintette a gyüjteményeket. Hasonlóan cselekedett okt. elején Draskóczy Lajos főisk. tanácsos ur, buzditóan hatva megjelenésével előadókra és növendékekre. Különösen meg lettünk tisztelve mult május 17-iken a magyarhoni egyetemes konvent egy magas küldöttsége által, mely főtiszt. Karsay Sándor dunántúli ev. püspök, mélt. Radvánszky Antal főispán és bányakerületi felügyelő, mélt. b. Prónay Dezső dunántúli ker. felügyelő és nt. Zelenka Pál miskolczi ev. lelkész urak személyében, a pártdulakodás szakgatta szarvasi nép közt békebiróí minőségben jelenve meg, mellékesen a főiskolát is szerencséltette megtekintésével.

Az $187^{3}/_{4}$-iki tanév zártául junius 12—22-éig osztályonkint a termekben részletes szigorlatok tartattak. E szigorlatok egyszersmind alkalmakul szolgálnak a féléven át végzetteket ismételni s összefüggésükben emelni a növendékek tudatára. A nyilvános zárvizsga ünnepeltetett jun. 23-án d. e. a főgymnasium termében, d. u. a templomban, számos érdeklődő szülék és pártfogók jelenlétében; — az ünnepélyt este a teremben egy rövid hangászati vizsga fejezte be hangversenyi alakban. Érettségi vizsga jun. 24-ik és köv. napjain. Eme lelkismeretes szigorral vezetett vizsgának eredvénye imhol ez: *a 36 megjelent ifju közül* akademiaképesnek nyilvánittatott 23, hosszabb rövidebb időre *visszavettettek 13-an.* A 23 érett közül *kitünők* 2-en: *Masznyik Gyula s Szegedy Kálmán* (mindketten t.-földváriak); *jelesek* 4-en; *egyszerüen érettek* (jó és I. érdemfokkal) 17-en.

A legközelebbi tanévben a fizetési feltétek változatlanok. A tápdai dijosztályzatokat meghatároztuk fennebb a tápdai kimutatásban. A tandij, mely félévenkint előre fizettetik, leszállitlan mennyiségében fejenkint 14 frt egész évre, de patronátusi községek fiaira nézve 10, sőt a szarvasi evang. és r. kath. — mint a fentartásban legérdekeltebb — patronátusi gyülekezetek fiaira nézve csak 6 frt. Könyvtár s egyéb gyüjtemények gyarapitására fejenk. 1 frt 20 kr., az 5 alsóbb osztályok növendékeitől azonfelül rajzpénzül 3 frt szedetik. Jövevényekre nézve felvétdij 1 frt.

Az *$187^{4}/_{5}$-iki tanév,* isten segedelmével, pontosan *szept. elején* lesz megkezdendő, még pedig nemcsak tanrendszernek, hanem remélhetőkép *(remélhetőkép,* mondjuk, amennyiben egy kedves derék munkatársunk a tanári működés teréről leendő lelépését jelentette,) tanerőknek is azonossága mellett.

T. I.